

PUHJA LASTEAED

PÄÄSUSILM ÕPPEKAVA

Puhja 2024

Sisukord

1. Üldsätted	6
1.1 Õppekava.....	6
1.2 Eripära.....	6
2. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid ja põhimõtted	7
2.1 Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid.....	7
2.2 Õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõtted.....	7
2.3 Õpikäsitus.....	8
3. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus	9
3.1 Õppeaasta.....	9
3.2 Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine.....	9
3.3 Pedagoogide kavandatud õppe- ja kasvatustegevuste jaotus nädalas ja ajaline kestvus.....	9
4. Erivajadusega laps	11
4.1 Erivajadusega laps.....	11
4.2 Erivajadusega lapse arengu toetamise põhimõtted ja korraldus.....	11
4.3 Individuaalne arenduskava (IAK).....	12
4.4 Sobitusrühm ja õpe sobitusrühmas.....	12
5. Muu kodukeelega laps	13
5.1 Muu kodukeelega laps.....	13
5.2 Muu kodukeelega lapse arengu toetamise põhimõtted ja korraldus.....	13
6. Koostöö lapsevanemaga	14
6.1 Koostöö lapsevanemaga.....	14
6.2 Lapsevanemaga koostöö põhimõtted ja korraldus.....	14
7. Üldoskused	15
7.1 Üldoskused.....	15
7.2 Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid.....	15
7.3 Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine.....	15
7.4 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu kuni 3 aastastel lastel.....	16
7.5 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused kuni 3 aastastel lastel.....	17
7.6 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 3-5 aastastel lastel.....	18
7.7 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 3–5 aastastel lastel.....	19
7.8 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 6–7 aastastel lastel.....	20
7.9 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 6–7 aastastel lastel.....	21
8. Valdkond Mina ja keskkond	22
8.1. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid.....	22
8.2 Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine.....	22

8.3	Õppe- ja kasvatustegevuse sisu kuni 3 aastastel lastel.....	22
8.4	Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused kuni 3 aastastel lastel.....	23
8.5	Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 3-4 aastastel lastel.....	23
8.6	Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 3-4 aastastel lastel	24
8.7	Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 4-5 aastastel lastel.....	24
8.8	Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 4-5 aastastel lastel	25
8.9	Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 5-6 aastastel lastel.....	25
8.10	Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 5-6 aastastel lastel	26
8.11	Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 6-7 aastastel lastel	27
8.12	Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 6-7 aastastel lastel.....	28
9.	Valdkond Mina ja tervis	28
9.1	Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid	28
9.2	Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine	28
9.3	Õppe- ja kasvatustegevuse sisu kuni 3 aastastel lastel.....	29
9.4	Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused kuni 3 aastastel lastel.....	29
9.5	Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 3-4 aastastel lastel.....	29
9.6	Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 3-4 aastastel lastel	29
9.7	Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 4-5 aastastel lastel.....	30
9.8	Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 4-5 aastastel lastel	30
9.9	Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 5-6 aastastel lastel.....	30
9.10	Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 5-6 aastastel lastel.....	30
9.11	Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 6-7 aastastel lastel.....	31
9.12	Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 6-7 aastastel lastel.....	31
10.	Valdkond Keel ja kõne	31
10.1	Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid.....	31
10.2	Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine	32
10.3	Õppe- ja kasvatustegevuse sisu kuni 3 aastastel lastel.....	32
10.4	Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused kuni 3 aastastel lastel	33
10.5	Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 3-4 aastastel lastel	33
10.6	Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 3-4 aastastel lastel.....	34
10.7	Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 4-5 aastastel lastel	34
10.8	Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 4-5 aastastel lastel.....	35
10.9	Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 5-6 aastastel lastel	35
10.10	Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 5-6 aastastel lastel.....	37
10.11	Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 6-7 aastastel lastel	37
10.12	Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 6-7 aastastel lastel.....	38
11.	Valdkond Eesti keel kui teine keel	38
11.1	Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid.....	38

11.2	Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine	38
11.4	Õppe- ja kasvatustegevuse sisu kuni 4-aastastel lastel	39
11.5	Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused kuni 4 aastastel lastel	39
11.6	Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 4 – 6 aastastel lastel	39
11.5	Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused kuni 6 aastastel lastel	40
11.8	Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 6 - 7 aastastel lastel	40
11.9	Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 6 -7 aastastel lastel.....	41
12.	Valdkond Matemaatika	41
12.1	Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid.....	41
12.2	Õppe ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine.....	41
12.3	Õppe- ja kasvatustegevuse sisu kuni 3 aastastel lastel.....	42
12.4	Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused kuni 3 aastastel lastel	42
12.5	Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 3–4 aastastel lastel.....	42
12.6	Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 3-4 aastastel lastel.....	43
12.7	Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 4-5 aastastel lastel	43
12.8	Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 4 - 5 aastastel lastel.....	44
12.9	Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 5-6 aastastel lastel	44
12.10	Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 5-6 aastasel lastel.....	45
12.11	Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 6-7 aastastel lastel	46
12.12	Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 6–7 aastastel lastel	46
13.	Valdkond Kunst	47
13.1	Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid.....	47
13.2	Õppe- ja kasvatustegevuse korraldamine ja kavandamine	47
13.3	Õppe- ja kasvatustegevuse sisu kuni 3 aastastel lastel.....	48
13.4	Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused kuni 3 aastastel lastel	49
13.5	Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 3-4 aastastel lastel	49
13.6	Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 3-4 aastastel lastel.....	50
13.7	Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 4-5 aastastel lastel	50
13.8	Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 4-5 aastastel lastel.....	51
13.9	Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 5-6 aastastel lastel	51
13.10	Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 5-6 aastastel lastel.....	52
13.11	Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 6-7 aastastel lastel	53
13.12	Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 6 -7 aastastel lastel.....	54
14.1	Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid.....	54
14.2	Õppe- ja kasvatustegevuse korraldamine ja kavandamine	54
14.3	Õppe- ja kasvatustegevuse sisu kuni 3 aastastel lastel.....	56
14.4	Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused kuni 3 aastastel lastel	56
14.5	Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 3-4 aastastel lastel	56

14.6	Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 3-4 aastastel lastel.....	58
14.7	Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 4-5 aastastel lastel.....	58
14.8	Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 4-5 aastastel lastel.....	59
14.9	Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 5-6 aastastel lastel.....	59
14.10	Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 5-6 aastastel lastel.....	60
14.11	Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 6-7 aastastel lastel.....	60
14.12	Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 6-7 aastastel lastel.....	60
15.	Valdkond Muusika	62
15.1	Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid.....	62
15.2	Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:.....	62
15.3	Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 3 aastastel lastel	62
15.4	Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 4 aastastel lastel	63
15.5	Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 5 aastastel lastel	63
15.6	Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 6-7 aastastel lastel.....	63
16.	Valdkond Digipädevused	64
16.1	Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid.....	64
16.2	Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine	64
16.3	Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused kuni 3 aastastel lastel	64
16.4	Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 3-4 aastastel lastel.....	64
16.5	Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 4-5 aastastel lastel.....	64
16.6	Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 5-6 aastastel lastel.....	65
16.7	Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 6-7 aastastel lastel.....	65

1. Üldsätted

1.1 Õppekava

(1) Puhja Lasteaed Pääsusilm õppekava (edaspidi õppekava) määrab kindlaks Puhja Lasteaed Pääsusilm (edaspidi lasteaed) õppe- ja kasvatustegevuse alused. Õppekava on koostatud lähtudes Vabariigi Valitsuse määrusest nr 87, 29.05.2008 „Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava“. Käesolev õppekava redaktsioon on koostatud 2023/2024 õppeaastal.

(2) Lasteaia õppekavas esitatakse:

- 1) lasteaia liik ja eripära;
- 2) õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid ja põhimõtted;
- 3) õppe- ja kasvatustegevuse korraldus;
- 4) erivajadusega lapse arengu toetamise põhimõtted ja korraldus, töö sobitusrühmas;
- 5) mitte-eesti kodukeelega lapse arengu toetamise põhimõtted ja korraldus;
- 6) lapsevanemaga koostöö põhimõtted ja korraldus;
- 7) eeldatavad üldoskused vanuseti;
- 8) valdkondade õppe- ja kasvatustegevuste eesmärgid, korraldus, sisu ja eeldatavad tulemused vanuseti;
- 9) lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted ja korraldus;
- 10) õppekava uuendamise ja täiendamise kord.

(3) Lasteaia õppekava koostasid lasteaia pedagoogid, kaasates lapsevanemaid.

1.2 Eripära

(1) Lasteaia eripära:

- 1) maaelu ja looduskeskkonna väärtustamine;
- 2) keskkonnahoiu ja säästva eluviisi kujundamine;
- 3) õuesõppe läbiviimine;
- 4) tervise edendamine ja tervislike eluviiside õpetamine (tervist edendav lasteaed alates 2009. a);
- 5) rahvuskultuuri ja -traditsioonide õpetamine;
- 6) Lapse Päeva tähistamine.

2. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid ja põhimõtted

2.1 Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid

(1) Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk on lapse kehaline, vaimne, sotsiaalne, kõlbeline ja emotsionaalne areng kodu ja lasteaia koostöös.

(2) Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on:

- 1) kindlustada lapsele turvatunne ja eduelamused, toetades tema loomulikku huvi ümbritseva keskkonna vastu;
- 2) soodustada lapse kasvamist algatus-, valiku- ja vastutusvõimeliseks pere- ja ühiskonnaliikmeks;
- 3) aidata kaasa tervikliku ja positiivse minapildi kujunemisele;
- 4) kujundada eakohaseid tööharjumusi ja õpioskusi, et laps tunneks rahulolu lõpule viidud tegevustest;
- 5) õpetada ja julgustada väljendama oma tundeid ja mõtteid ning käituma eetiliselt;
- 6) võimaldada viibida värskes õhus iga ilmaga igal aastaajal ja võtta osa mitmekesistest õuesõppegevustest.

2.2 Õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõtted

(1) Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõteteks on:

- 1) laste vanuseliste, sooliste, rahvuslike ja individuaalsete iseärasuste, arengupotentsiaali ja koduse olukorra arvestamine;
- 2) lapse tervise hoidmine ja edendamine ning aktiivse liikumise võimaldamine värskes õhus iga ilmaga;
- 3) lapse loovuse toetamine ja erinevate valikute võimaldamine;
- 4) mängu kaudu õppimine, erinevate mänguvõimaluste loomine ja õuesõppe läbiviimine;
- 5) vastutus- ja otsustamisvõime kujundamine ning demokraatlike suhete väärtustamine;
- 6) erinevaid suhtlemisvõimalusi pakkuva keskkonna loomine ja väljakujunenud käitumisnormide järgimine;
- 7) turvatunde kindlustamine ja eduelamuse võimaldamine ning objektiivse minapildi kujundamine;
- 8) üldõpetusliku põhimõtte rakendamine, lähtudes printsiibist *lihtsamalt keerulisemale, lähemalt kaugemale, üksikult üldisemale*;
- 9) eesti rahvuskultuuri väärtustamine ning teiste kultuuride eripäraga arvestamine;
- 10) maaelu väärtustamine ja keskkonnasõbraliku mõtteviisi kujundamine;
- 11) koostöö peredega;
- 12) koostöö kooliga laste koolivalmiduse saavutamiseks ning info mõlemapoolseks jagamiseks sujuva ülemineku soodustamiseks lasteaiast kooli;
- 13) koostöö kodukoha asutuste, ettevõtete ja kodanikeühendustega laste õpikeskkonna rikastamiseks ning õpitavaga tutvumiseks loomulikus keskkonnas;
- 14) koostöö lasteaia lähiümbruse loodusharidust pakkuvate asutustega.

(2) Lapse arengu toetamine lasteaias on meeskonnatöö, kus osalevad õpetajad, õpetaja abid, logopeed, eripedagoog ja tervishoiutöötaja ning kuhu kaasatakse vajadusel erialaspetsialiste

(nt sotsiaaltöötaja, lastekaitsetöötaja). Koostöö toimimise eest vastutab lasteaia direktor.

2.3 Õpikäsitus

- (1) Õppimine on elukestev protsess, mille tulemusel toimuvad muutused käitumises, teadmistes, hoiakutes, oskustes jms ning nendevahelistes seostes. Laps õpib matkimise, vaatlemise, uurimise, katsetamise, suhtlemise, mängu, harjutamise jms kaudu.
- (2) Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja läbiviimisel arvestatakse laste eripära: võimeid, keelelist ja kultuurilist tausta, vanust, sugu, terviseseisundit jms. Pedagoogid on laste arengu suunajad ning arengut toetava keskkonna loojad.
- (3) Laps on õppe- ja kasvatustegevuses aktiivne osaleja ning tunneb rõõmu tegutsemisest. Last kaasatakse tegevuste kavandamisse, suunatakse tegema valikuid ning tehtut analüüsima.
- (4) Õppe- ja kasvatustegevuses luuakse tingimused, et arendada lapse suutlikkust:
 - 1) kavandada oma tegevust, teha valikuid;
 - 2) seostada uusi teadmisi varasemate kogemustega;
 - 3) kasutada omandatud teadmisi erinevates olukordades ja tegevustes;
 - 4) arutleda omandatud teadmiste ja oskuste üle;
 - 5) hinnata oma tegevuse tulemuslikkust;
 - 6) tunda rõõmu oma ja teiste õnnestumistest ning tulla toime ebaõnnestumistega.

3. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus

3.1 Õppeaasta

- (1) Aktiivne õppeperiood toimub 1. septemberist kuni 31. maini.
- (2) Suveperioodil 1. juunist kuni 31. augustini toimub õpitu kordamine ja kinnistamine valdavalt mänguliste õuetegevuste kaudu. Paljud õppetegevused viiakse läbi õues.
- (3) Uute sõimelaste harjutamise ajal planeeritud õppe- ja kasvatustegevusi ei toimu.

Kogu õppeaasta vältel jälgitakse, et lastel jääks piisavalt aega mänguks. Lisaks rühmaõpetajatele toetavad laste arengut muusikaõpetaja, liikumisõpetaja, logopeed ja eripedagoog.

3.2 Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine

- (1) Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja läbiviimisel:
 - 1) arvestatakse laste arengutaset, vanust ja huve;
 - 2) viiakse tegevused läbi esteetilises ja turvalises keskkonnas;
 - 3) viiakse tegevused läbi, rakendades võimalikult palju õuesõpet;
 - 4) seotakse tegevus eelkõige kodukohaga, arvestades paikkonna looduslikku, kultuurilist jm eripära;
 - 5) tutvutakse õpitavaga (objektid, nähtused) loomulikus keskkonnas;
 - 6) võimaldatakse üksi tegutsemist, paaritööd, grupitööd ja ühistegevusi;
 - 7) arvestatakse nii üldisi kui valdkondade õppe- ja kasvatustegevuse eesmärke;
 - 8) lõimitakse valdkondade sisu ja tegevusi ning seotakse tegevusliike päeva kestel;
 - 9) kaasatakse kogu lasteaia personali ja lapsevanemaid.
- (2) Õppe- ja kasvatustegevuse planeerimiseks ja dokumenteerimiseks kasutatakse Eesti Lasteaedade Internetipõhist Infosüsteemi (ELIIS). Päeviku täitmise üle teostab kontrolli õppejuht.
- (3) Rühma õppe- ja kasvatustegevuse korraldamiseks koostatakse rühma õppeaasta tegevuskava, lähtudes lasteaia õppekavast, lasteaia aasta tegevuskavast ning arvestades laste vanust.
- (4) Rühma aasta tegevuskava tutvustatakse vanematele rühma lastevanemate sügisese nõupidamisel ning see on rühmas paberkandjal kättesaadav.
- (5) Rühma kuuplaanid ja projektplaanid täidetakse vastavalt ELIISIS olevatele plaanidele.
- (6) Rühma kuuplaan ja projektplaan on väljas rühma infostendil ja ELIISis.
- (7) Rühma muusika- ja liikumistegevused kavandab muusika- ja liikumisõpetaja koostöös õppejuhiga, arvestades lasteaia õppekava, lasteaia ja rühma aasta tegevuskava ning kuu- ja projektplaanide.

3.3 Pedagoogide kavandatud õppe- ja kasvatustegevuste jaotus nädalas ja ajaline kestvus

- (1) Rühma õppe- ja kasvatustegevuste kavandamisel lähtutakse laste arengutasemest, vanusest ja huvidest.

- (2) Rühma plaanides kavandatud tegevuste läbiviimisel tehakse vajadusel muudatusi, arvestades ilmastikuolusid, laste huvisid vms.
- (3) Lasteaia õppekavas kajastatud õppe- ja kasvatustegevuse korraldamisel lähtutakse koduloolisuse printsiibist lõimides omavahel tegevusi, valdkondi ja teemasid, arvestades rahvakalendrit, loodust ja tervishoidu.
- (4) Pedagoogi kavandatud õppe- ja kasvatustegevuste ajaline kestvus on:
- 1) kuni kolmeaastastel lastel kuni 15 minutit;
 - 2) kolme- kuni viieaastastel lastel kuni 25 minutit;
 - 3) kuue- kuni seitsmeaastastel lastel kuni 35 minutit.

4. Erivajadusega laps

4.1 Erivajadusega laps

(1) Erivajadusega laps on laps, kelle võimetest, tervise seisundist, keelelisest ja kultuurilisest taustast ning isiksuseomadustest tingitud arenguvajaduste toetamiseks on vaja teha muudatusi või kohandusi lapse kasvukeskkonnas või rühma tegevuskavas.

(2) Erivajadusega lapse, sealhulgas andeka lapse, arengu toetamine lasteaias on meeskonnatöö, kus osalevad rühma meeskond, logopeed, eripedagoog, sotsiaaltöötaja, lastekaitsetöötaja ning kuhu kaasatakse vajadusel teisi erialaspetsialiste. Koostöö toimimise eest vastutab lasteaija direktor.

4.2 Erivajadusega lapse arengu toetamise põhimõtted ja korraldus

(1) Erivajadusega lapse arengu toetamise põhimõteteks on:
probleemi märkamine ja teavitamine, erivajaduse väljaselgitamine, võimalusel sekkumine;

- 1) koostöö lapsevanema, õpetajate, logopeedi, eripedagoogi ja perearsti, vajadusel sotsiaaltöötaja ja lastekaitsetöötaja vahel;
- 2) lapsevanema nõustamine, vajadusel ka nõustamiskomisjoni suunamise osas;
- 3) vajadusel individuaalse arenduskava (IAK) koostamine ja korrigeerimine;
- 4) individuaalse arenduskava rakendamise analüüsimine vähemalt üks kord aastas;
- 5) vajadusel lapsevanemale ettepanekute tegemine erialaspetsialistide (neuroloog, lastepsühhiaater, lastepsühholoog jt) vastuvõtule minemiseks;
- 6) õpetajate nõustamine logopeedi ja eripedagoogi poolt;
- 7) võimalusel rühma töökorralduse muutmine ja vajalike õppevahendite soetamine.

(2) Erivajadusega lapse arengu toetamise kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) selgitatakse välja lapse erivajadus, kasutades vestlust ning vaatlust tegevustes ja mängus;
- 2) analüüsitakse ja kirjeldatakse lapse arengut meeskonnatöona (rühma meeskond, logopeed, eripedagoog, vajadusel sotsiaaltöötaja ja lastekaitsetöötaja);
- 3) meeskonnatöö tulemusena otsustatakse individuaalse arenduskava koostamine;
- 4) nõustatakse vanemat ja vajadusel sõlmitakse kokkuleppeid edasiseks arendustööks;
- 5) tehakse kokkuvõtte arendustegevusest vähemalt üks kord aastas ja otsustatakse edasised tegevused.

(3) Logopeedi tegevus erivajadusega lapse arengu toetamisel on:

Logopeedi ülesanne on hindamise käigus laste kommunikatsiooniprobleemide väljaselgitamine; hääle, kõne sujuvuse ning neelamisprobleemide märkamine, kõne arengu toetamine ning sobiva suhtluskeskkonna loomine ja koostöö tugivõrgustikuga.

Logopeed:

- 1) Arendab, taastab või kompenseerib lapse kommunikatsioonivõimet;

- 2) Osaleb lapse koostöövõrgustikus nõustamisel ning vajadusel suunab teiste erialaspetsialistide juurde;
- 3) Avab ja täidab lapse kõnearengukaardi (ELIIS);
- 4) Viib läbi tegevusi lapse kommunikatsioonivõime toetamiseks.

(4) Eripedagoogi tegevus erivajadusega lapse arengu toetamisel on:

Eripedagoog töötab lasteaias peamiselt lastega, kelle areng ei ole eakohane või kes vajavad täiendavat tuge kooliküpsuse saavutamiseks.

Eripedagoog tegeleb laste psüühiliste protsesside (tähelepanu, taju, mõtlemine, mälu) arendamisega. Lihtsamalt öeldes kujundab eripedagoog lapses oskust tajuda ja tunnetada maailma, tähele panna ja meelde jätta kogetut, mõelda ja arutleda nähtu üle, kuulata teisi ja väljendada ennast mõistatavalt.

Eripedagoog:

- 1) aitab märgata lapse arengus kõrvalekaldeid ning hindab lapse arengut;
- 2) nõustab lapsevanemaid ja õpetajaid lapse arengu toetamises;
- 3) suunab lapse arengut läbi psüühiliste protsesside arendamise;
- 4) arendab kõne ja kommunikatsioonioskust;
- 5) kujundab lugemis- ja kirjutamisvalmidust ning matemaatika eeluskusi;
- 6) kujundab esmaseid õpioskusi ja aitab saavutada kooliküpsust;
- 7) ennetab õpiraskusi koolis.

4.3 Individuaalne arenduskava (IAK)

Individuaalne arengukava (IAK):

- (1) Individuaalne arengukava on kirjalik dokument, mis koostatakse hariduslike erivajadustega lapsele tema rehabilitatsiooniplaani või õppe-nõustamiskeskuse (Rajaleidja) soovitusel alusel ning lapsevanema soovil.
- (2) Psühholoogilis-pedagoogilise või meditsiinilise hindamise algatab lapsevanem arvestades lasteaia pedagoogide ja tugivõrgustiku soovitusi.
- (3) IAK koostatakse neis lapse arengu valdkondades, mille tase erineb eakohasest arengust. (IAK näidis lisas).
- (4) IAK rakendamise tulemusi hinnatakse vähemalt 1 kord õppeaastas. Hinnangu põhjal lõpetatakse IAK rakendamine või tehakse plaani muudatused vastavalt lapse arengule.

4.4 Sobitusrühm ja õpe sobitusrühmas

Juhul, kui asutusevälised nõustamiskeskused on soovitanud lapsele õpet sobitusrühmas, moodustab lasteaed sobitusrühma, mille aluseks on nõustamise tulemused ja lapsevanema soov. Vajalik on tagada lapsele eripedagoogiline tugi.

5. Muu kodukeelega laps

5.1 Muu kodukeelega laps

Eesti Vabariigi ametlikuks keeleks on eesti keel.

- (1) Laps, kelle kodune keel ei ole eesti keel, omandab eesti keele eestikeelses kõnekeskkonnas.
- (2) Lasteaia õppe- ja kasvatustöös arvestatakse muukeelse lapse arengutaset ja vanust.
- (3) Vajadusel ja võimalusel koostatakse muukeelsele lapsele individuaalne arengukava.
- (4) Muukeelse lapse kooliks ettevalmistamise korraldab lapsevanem.

Muu kodukeelega lapse arengu kavandamisel ja toetamisel arvestatakse järgnevat:

- (1) Selgitatakse lapse keeleoskuse tase ja hinnatakse tugivõrgustiku kaasamise vajadus.
- (2) Nõustatakse lapsevanemaid, kujundatakse positiivne suhtumine keeleõppesse.

5.2 Muu kodukeelega lapse arengu toetamise põhimõtted ja korraldus

- (1) Muu kodukeelega lapse arengu toetamise põhimõteteks on:
 - 1) lapse eesti keele oskuse taseme väljaselgitamine koostöös vanematega;
 - 2) koostöö tegemine õpetajate, logopeedi, tervishoiutöötaja ja vajadusel sotsiaaltöötaja vahel;
 - 3) lapsevanema nõustamine õpetaja ja logopeedi poolt kõne arengu ning vajadusel edasise tegevuse osas;
 - 4) lapse arengutaseme ja vanusega arvestamine;
 - 5) lapsele keeleõppeks soodsa keskkonna loomine;
 - 6) vajalike õppevahendite soetamine;
 - 7) muu kodukeelega perede nõustamine ja kogemuste vahetamine (koosolekud, vestlusringid);
 - 8) vanemate positiivse suhtumise kujundamine keeleõppesse;
 - 9) lapsele vajadusel individuaalse arenduskava koostamine.
- (2) Muu kodukeelega lapse arengu toetamise kavandamisel ja korraldamisel:
 - 1) soovitakse muu kodukeelega laps lasteaeda tuua siis, kui ta on omandanud rääkimise emakeeles;
 - 2) selgitatakse välja lapse eesti keele oskuse tase, arvestades lapse arengut, vanust ja kodust keelekasutust;
 - 3) vanemaid nõustatakse lapse emakeele pideva arendamise vajalikkuses, sest eesti keele õppe edu rajaneb oluliselt emakeeleoskusel;
 - 4) arvestatakse põhimõtet: üks inimene - üks keel;
 - 5) sõnavara õpetamisel arvestatakse põhimõtet: enne sõna, siis pilt või objekt; pidev sõnade/lausete korduse kasutamine kõnes;
 - 6) viiakse läbi lõimituna erinevaid õppe- ja kasvatustegevusi grupitööna või vajadusel individuaalselt;
 - 7) last innustatakse ja julgustatakse kõnelema loomulikes olukordades, kasutades palju mängulist vormi;
 - 8) vanemaid ja õpetajaid nõustatakse logopeedi poolt;

- 9) järgitakse koostatud individuaalset arenduskava ja vajadusel korrigeeritakse seda.

6. Koostöö lapsevanemaga

6.1 Koostöö lapsevanemaga

(1) Lasteaia pedagoogid teevad lapsevanemaga lapse arengu toetamiseks koostööd, mis põhineb dialoogil, vastastikusel usaldusel ja lugupidamisel.

6.2 Lapsevanemaga koostöö põhimõtted ja korraldus

(1) Lapsevanemaga koostöö põhimõteteks on:

- 1) usaldusliku koostöö suhte loomine ja vastastikune lugupidamine;
- 2) regulaarne lapsevanema teavitamine lapse arengust ning õppe- ja kasvatustegevuse korraldusest (igapäevaselt suheldes ja ELIIS-i kaudu);
- 3) võimaluste loomine lapsevanemale, et saada tuge ja nõu õppe- ja kasvatusküsimumustes õpetajatelt, logopeedilt, eripedagoogilt, õppejuhilt;
- 4) õppe- ja kasvatusprotsessi kavandamises ja läbiviimises osalemise võimaldamine lapsevanemale;
- 5) tagasiside andmine lasteaiale lapsevanema poolt;
- 6) lapsevanema ettepanekute, arvamuste ja tähelepanekutega arvestamine;
- 7) konfidentsiaalse info mittelevitamine kolmandatele isikutele.

(2) Lapsevanemaga koostöö kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) esmakordselt lasteaeda tulekul tutvustatakse lapsevanemale Eesti Lasteaedade Internetipõhist Infosüsteemi (ELIIS) ning õppe- ja kasvatustegevust korraldavaid dokumente;
- 2) viiakse läbi tutvumisvestlus;
- 3) antakse regulaarselt lapsevanemale infot lapse arengust ning igapäevasest õppe- ja kasvatustegevusest;
- 4) lapsevanem kaasatakse õppe- ja kasvatusprotsessi;
- 5) viiakse läbi arenguvestlus vähemalt üks kord õppeaastas;
- 6) nõustatakse õppe- ja kasvatusküsimumustes, sh koolivalmiduse osas;
- 7) võimaldatakse vanemal teha ettepanekuid lasteaia kasvukeskkonna parendamiseks ning õppe- ja kasvatusprotsessi muutmiseks.

(3) Lapsevanemaga koostöö vormideks on:

- 1) individuaalsed vestlused;
- 2) info edastamine (ELIIS, infostendid, telefon, kirjalikud teated, valla koduleht);
- 3) küsitlused ja ankeedid;
- 4) üldkoosolek vähemalt üks kord õppeaastas;
- 5) loengud, vestlusringid, ümarlauad;
- 6) rühma lastevanemate nõupidamised vähemalt kaks korda õppeaastas;
- 7) vanematekogu töö;

- 8) hoolekogu töö;
- 9) arenguvestlused;
- 10) ühisüritused (spordipäev, piknik, väljasõit, teatrikülastused, laste peod, laadad jms);
- 11) temaatilised näitused;
- 12) Lapse Päeva korraldamine;
- 13) lapse arengumapi koostamine.

7. Üldoskused

7.1 Üldoskused

(1) Õppekavas eristatakse viit üldoskuste rühma:

- 1) mänguuskused;
- 2) sotsiaalsed oskused;
- 3) tunnetus- ja õpioskused;
- 4) enesekohased oskused;
- 5) tööoskused.

(2) Üldoskuste kujunemist toetatakse kõigi õppe- ja kasvatustegevuste kaudu, erinevate valdkondade sisusid lõimides.

7.2 Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid

(1) Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) omandab ja kinnistab mängu käigus uusi teadmisi ja oskusi, kogemusi ja käitumisreegleid;
- 2) õpib suhtlema ja tajuma nii iseennast kui kaaslast, aktsepteerima erinevusi, võtab omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavad ja väärtushinnangud ning lähtub eetilistest tõekspidamistest;
- 3) oskab väljendada oma tundeid ja soove ning tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone;
- 4) suudab hankida teavet ning omandada teadmisi ja oskusi, kasutab võimalusi uurimiseks ja katsetamiseks;
- 5) saab hakkama eakohase eneseteenindamisega;
- 6) suudab teadvustada oma emotsioone ja juhtida oma käitumist, väärtustab oma oskusi ja võimeid;
- 7) omandab eakohaseid töövõtteid ja –harjumusi ning täidab tööülesandeid, kasutades vajadusel täiskasvanu abi.

7.3 Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine

(1) Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) lähtutakse põhimõttest, et mäng on eelkoolialise lapse põhitegevus ja mänguoskus on kõigi üldoskuste arengu alus;
- 2) toetatakse üldoskuste kujunemist igapäevatoimingute ning kõigi õppe- ja kasvatustegevuste kaudu, lõimides erinevaid valdkondi ning kasutades õuesõpet;

- 3) luuakse sobivad tingimused erinevate oskuste harjutamiseks ning pakutakse mitmekesiseid võimalusi omandada teadmisi ja kogemusi nii iseseisva tegutsemise kui koostöö kaudu;
- 4) arvestatakse lapse individuaalse arengutaseme, jõu- ja eakohasusega, võimaldatakse kogeda eduelamusi.

7.4 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu kuni 3aastastel lastel

(1) Mänguoskused:

- 1) matkimis- ja jäljendamismängude mängimine täiskasvanu juhendamisel;
- 2) lihtsamate loov- ja ehitusmängude mängimine koos täiskasvanuga;
- 3) mänguasjade ja –vahendite sihtotstarbeline kasutamine;
- 4) mänguliste asendajate ja kujuteldavate objektide kasutamine mängus;
- 5) osalemine ühismängudes;
- 6) lihtsamate mängureeglite järgimine;
- 7) mänguvahendite oma kohale tagasi panemine täiskasvanu abiga.

(2) Sotsiaalsed oskused:

- 1) *mina*-vormi kasutamine, oma soovide ja keeldumiste väljendamine;
- 2) kaaslaste ja nende tegevuse märkamine, jälgimine ja jäljendamine, kõrvutimäng;
- 3) nähtud tegevuste ja toimingute imiteerimine, igapäevaeluliste rollide jäljendamine;
- 4) lihtsamate viisakussõnade kasutamine;
- 5) kaaslasega asjade jagamine, lühiajaline oma järjekorra ootamine;
- 6) kaaslase lohutamine, talle pai tegemine;
- 7) hommikuringides ja ühistegevustes osalemine;
- 8) täiskasvanu abistamine lihtsamates toimingutes.

(3) Tunnetus- ja õpioskused:

- 1) uurimine ja avastamine, uute kogemuste ja muljete hankimine, põhjus-tagajärje seose loomine isikliku korduva kogemuse põhjal;
- 2) uute teadmiste, mõistete ja nimetuste omandamine aktiivse tegutsemise, mudelite õppimise ja täiskasvanu poolse tagasiside kaudu;
- 3) sarnaste asjade leidmine ühe tunnuse järgi vaatlemise ja võrdlemise abil;
- 4) omandatud teadmiste kasutamine ja õpitud käitumise harjutamine sarnases situatsioonis;
- 5) dialoogis osalemine, küsimustele vastamine ja küsimuste esitamine;
- 6) lihtsamate üldistuste tegemine nähtavate objektide ja tunnetuste alusel;
- 7) oma tegevuse ja käitumise saatmine egotsentrilise kõnega;
- 8) lihtsamate suuliste korralduste täitmine.

(4) Enesekohased oskused:

- 1) tualeti kasutamine täiskasvanu abiga;
- 2) käte pesemine ja kuivatamine vajadusel täiskasvanu abiga;
- 3) söömine ja joomine iseseisvalt, lusika ja kahvli kasutamine;
- 4) täiskasvanult abi palumine;
- 5) lahtiriietumine valdavalt iseseisvalt, riidesse panemine täiskasvanu abiga;

- 6) oma asjade asukoha teadmine rühmas (koht söögilauas, voodi, riidekapp, käterätt);
- 7) oma soovide, keeldumiste ja lihtsamate emotsioonide väljendamine.

(5) Tööoskused:

- 1) oma riiete ja jalanõude õigele kohale (kappi, toolile) asetamine;
- 2) mänguasjade ja õppevahendite oma kohale asetamine koos täiskasvanuga;
- 3) liivakastist mänguasjade kokku korjamine, liivakasti ääre pühkimin ning liivakasti, aiamaa ja lillede kastmine.

7.5 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused kuni 3 aastastel lastel

(1) Mänguoskused:

- 1) järgib lihtsamaid reegleid;
- 2) võtab osa ühismängust;
- 3) oskab kasutada mänguasju;
- 4) mängib ehitismänge koos täiskasvanuga;
- 5) kasutab mängus mängulisi asendajaid, sooritab toiminguid kujuteldavate objektidega;
- 6) seostab õpitud toiminguid omavahel ahelaks – jäljendab mängus täiskasvanuid;
- 7) asetab täiskasvanu abiga mänguvahendid oma kohale tagasi.

(2) Sotsiaalsed oskused:

- 1) teadvustab ennast, kasutab *mina*-vormi, oskab keelduda ja *ei* öelda;
- 2) tunneb huvi kaaslaste vastu, jälgib neid ja mängib nendega kõrvuti;
- 3) imiteerib nähtud tegevusi;
- 4) osaleb organiseeritud ühistevustes;
- 5) järgib lihtsamaid sotsiaalseid reegleid, jäljendab igapäevaelulisi rolle, toetudes eeskujule;
- 6) tunneb rõõmu täiskasvanu abistamisest.

(3) Tunnetus- ja õpioskused:

- 1) oskab luua lihtsamaid põhjus-tagajärg seoseid;
- 2) teab ja kasutab ümbritsevate esemete, objektide ja nähtuste õigeid nimetusi;
- 3) oskab sorteerida ühe tunnuse alusel;
- 4) kasutab õpitud teadmisi ja käitumismustreid igapäevaelus;
- 5) mõistab küsimuse sisu ja vastab lihtsamatele küsimustele;
- 6) oskab teha lihtsamaid üldistusi, toetudes oma kogemustele;
- 7) täidab lihtsamaid täiskasvanu poolt antud korraldusi;
- 8) mõistab ja oskab sõnastada lihtsamaid emotsioone.

(4) Enesekohased oskused

- 1) kasutab tualetti, peseb ja kuivatab käsi;
- 2) sööb ja joob iseseisvalt, kasutab söömisel nii lusikat kui kahvlit;
- 3) oskab paluda täiskasvanu abi, väljendada lihtsamaid emotsioone, soove ning keeldumist;
- 4) riietub valdavalt iseseisvalt;
- 5) teab oma asjade asukohta rühmas.

(5) Tööoskused:

- 1) oskab panna oma riideid ja jalanõusid õigele kohale kappi ja magamaminekul toolile;
- 2) osaleb mänguasjade ja õppevahendite korda panekul koos täiskasvanuga;
- 3) korjab kokku mänguasjad liivakastist ja aitab pühkida liivakasti äärt.

7.6 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 3-5 aastastel lastel

(1) Mänguoskused:

- 1) iseseisvalt mängu või tegevuse leidmine;
- 2) mängu lülitumine, mängukaaslaste leidmine ja mängu algatamine, koosmäng kaaslastega;
- 3) rollimängude mängimine, selleks sobivate vahendite valimine, asendus- ja kujuteldavate esemete ja tegevuste kasutamine mängus;
- 4) liisusalmiga mängujuhi või –tegelase valimine;
- 5) mängureeglitega arvestamine, oma järjekorra ootamine, reeglitega mängude mängimine koos täiskasvanuga ja iseseisvalt;
- 6) mängukaaslastega arvestamine, oma arvamuste ja ettepanekute avaldamine;
- 7) erinevate vahendite ja materjalide kasutamine ehitusmängudes;
- 8) mängudeks sobiva materjali leidmine loodusest;
- 9) mänguvahendite oma kohale tagasi asetamine tegevuse lõppedes.

(2) Sotsiaalsed oskused:

- 1) oma soovide ja emotsioonide verbaalne väljendamine, oma arvamuse avaldamine ja kokkulepete sõlmimine;
- 2) osalemine rühma kokkulepete koostamisel; reeglite, kokkulepete ja muudatuste aktsepteerimine ja täitmine, kaaslaste poolse reeglite täitmise jälgimine;
- 3) ühistegevustes osalemine, kaaslastega arvestamine ja sobilik käitumine erinevates olukordades;
- 4) täiskasvanu poole pöördumine ohuolukordade ja probleemide lahendamiseks;
- 5) hoolimine ümbritsevast looduskeskkonnast, looduses olemise reeglitega arvestamine;
- 6) vabandamine ja vabanduse vastuvõtmine, viisakussõnade ja –väljendite kasutamine erinevates olukordades;
- 7) osaline vastutuse võtmine oma tegevuse eest, probleemse olukorra heastamine täiskasvanu abiga.

(3) Tunnetus- ja õpioskused:

- 1) oma mängude ja tegevuste valimine, nende sisu osaline planeerimine ja organiseerimine, iseseisev tegutsemine otsese juhendamiseteta;
- 2) oma emotsioonide kontrollimine ja käitumise reguleerimine täiskasvanu abiga;
- 3) kaheosaliste suuliste korralduste täitmine, suuliselt antud ülesannete lahendamine;
- 4) vaatlemine ja uurimine; detailide, oluliste tunnuste ja seoste märkamine;
- 5) katsetamine ja konstrueerimine, erinevate võimaluste leidmine uute teadmiste omandamiseks, kasutades konkreetseid objekte, sümboleid ja kujutlusi;
- 6) tööülesannete jagamine ja kokkulepete sõlmimine ühise eesmärgi saavutamiseks ja ülesande täitmiseks (paaris- ja grupitöö), koostöö tegemine teiste lastega.

(4) Enesekohased oskused:

- 1) iseseisev riietumine, riiete õigetpidi keeramine, oma kapi ja asjade korrashoidmine;
- 2) riiete korralikult asetamine toolile, märgade kinnaste ja sukkpükste kuivama panek, õuejalanõude asetamine ettenähtud kohta;
- 3) tualeti iseseisev kasutamine, käte iseseisev pesemine ja kuivatamine; taskuräti iseseisev kasutamine;
- 4) noa ja kahvli kasutamine söömisel, salvräti kasutamine; oma toidunõude ära toomine.

(5) Tööoskused:

- 1) korrapidaja ülesannete täitmine;
- 2) tegevuse lõppedes tegevuskoha korrastamine;
- 3) tööriistade käsitsemise õppimine;
- 4) toas ja õuealal eluslooduse eest hoolitsemine.

7.7 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 3–5 aastastel lastel

(1) Mänguoskused:

- 1) valib ise mängu ja otsib mängukaaslase;
- 2) arvestab mängureeglitega;
- 3) mängib rollimänge, valib sobivad vahendid, kasutab mängus kujuteldavaid esemeid ja tegevusi;
- 4) arvestab kaaslastega, avaldab oma arvamust;
- 5) paneb tegevuse lõppedes mänguvahendid oma kohale tagasi.

(2) Sotsiaalsed oskused:

- 1) väljendab verbaalselt oma soove, emotsioone, arvamusi ja põhjendab neid;
- 2) aktsepteerib ja täidab kokkuleppeid ja nende muutusi, jälgib kokkulepete täitmist teiste poolt;
- 3) arvestab kaaslastega ja oskab sobivalt käituda erinevates olukordades;
- 4) oskab ja julgeb pöörduda täiskasvanu poole ohuolukordade ja probleemide lahendamiseks;
- 5) kasutab sobivaid viisakussõnu ja -väljendeid;
- 6) suudab osaliselt vastutada oma tegevuse eest.

(3) Tunnetus- ja õpioskused:

- 1) oskab oma tegevusi osaliselt planeerida ja organiseerida;
- 2) suudab tegutseda iseseisvalt otsese juhendamiseteta;
- 3) reguleerib oma käitumist ja emotsioone täiskasvanu abiga;
- 4) täidab kaheosalisi suulisi korraldusi, lahendab suuliselt antud ülesandeid;
- 5) oskab vaadelda, märgata detaile, olulisi tunnuseid ja seoseid;
- 6) katsetab ja konstrueerib, leiab võimalusi uute teadmiste omandamiseks;
- 7) osaleb ühistegevuses, sõlmib kokkuleppeid ja teeb koostööd teiste lastega.

(4) Enesekohased oskused:

- 1) riietub iseseisvalt, hoiab korras oma kapi ja hoolitseb oma asjade eest;
- 2) tuleb WC-s toime iseseisvalt, oskab kasutada tualettpaberit ja taskurätikut;
- 3) tunneb lauakombeid, sööb ja joob puhtalt, kasutab nuga ja kahvlit ning peale söömist

toob ära enda nõud.

(5) Tööoskused (täiskasvanu juhendamisel):

- 1) täidab korrapidaja ülesandeid;
- 2) peseb puhtaks enda pintslit ja veetopsi;
- 3) laps täidab jõukohaseid tööülesandeid nii toas kui õues;
- 4) oskab käsitseda harja, reha, kastekannu, lumelabidat.

7.8 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 6–7 aastastel lastel

(1) Mänguoskused:

- 1) erinevate mängude algatamine, mängu sisu arendamine ja mängule keskendumine; mängudes oma kogemuste, teadmiste ja ümbritsevast maailmast saadud muljete loov rakendamine;
- 2) erinevate rollide täitmine, erinevate vahendite loov kasutamine;
- 3) mängureeglite järgimine ning tuttavate mängude reeglite teistele selgitamine;
- 4) mängu käigus tekkinud probleemide lahendamine ja mängukaaslastega kokkuleppele jõudmine.

(2) Sotsiaalsed oskused:

- 1) huvi tundmine kaaslaste vastu ja nende tunnetega arvestamine ning abi osutamine ja vajadusel abi küsimine;
- 2) inimeste erinevuste mõistmine ja aktsepteerimine;
- 3) rühma kokkulepete koostamine ja kujundamine, kokkulepitud reeglite ja üldtunnustatud käitumisnormide järgimine, hea ja halva käitumise mõistmine ning sobilik käitumine erinevates olukordades;
- 4) oma seisukohtade selgitamine;
- 5) mõistab inimtegevuse mõju keskkonnale.

(3) Tunnetus- ja õpioskused:

- 1) põhjus-tagajärg seoste mõistmine;
- 2) õppimisse positiivselt suhtumine, tahtmine õppida, uurida, avastada ja katsetada;
- 3) sihipärane tegutsemine, keskendumine tegevusele kuni pooleks tunniks ja alustatu lõpuni viimine;
- 4) mitmeosalistest suulistest ülesannetest ja korraldustest arusaamine ja nende täitmine;
- 5) kaasamõtlemine ja arutleva dialoogi kasutamine;
- 6) uudses olukorras täiskasvanu juhendi järgi tegutsemine;
- 7) õpitu meelde jätmiseks kordamise kasutamine.

(4) Enesekohased oskused:

- 1) ohutu käitumine;
- 2) oma emotsioonide kirjeldamine ja sobival viisil väljendamine;
- 3) konfliktide lahendamine rahumeelsel teel;
- 4) positiivse enesehinnangu kujundamine ja oma oskuste ja heade iseloomuomaduste kirjeldamine.

(5) Tööoskused:

- 1) erinevate vahendite heaperemehelik kasutamine ning tegevuse lõppedes enda järelt koristamine;
- 2) isiklike asjade korrashoidmine;
- 3) algteadmiste omamine käsitööst ja tööriistade käsitlemise õppimine.

7.9 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 6–7 aastastel lastel

(1) Mänguoskused:

- 1) algatab erinevaid mängu, arendab mängu sisu, keskendub püsivalt mängule;
- 2) rakendab mängudes oma muljeid, kogemusi ja teadmisi;
- 3) järgib mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid kaaslastele selgitada;
- 4) lahendab mängu käigus tekkinud probleeme rahumeelselt ja oskab saavutada kokkuleppeid;
- 5) tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus.

(2) Sotsiaalsed oskused

- 1) tunneb huvi kaaslaste vastu, julgeb suhelda, loob meelsasti sõprussuhteid, oskab kaaslasele abi anda ja ise abi küsida, mõistab kaaslase tundeid ja arvestab nendega;
- 2) mõistab inimeste erinevusi ja aktsepteerib neid;
- 3) järgib kokkulepituid kokkuleppeid ja üldtunnustatud käitumisnorme;
- 4) oskab selgitada oma seisukohti.

(3) Tunnetus- ja õpioskused

- 1) tahab õppida, uurida, avastada ja katsetada;
- 2) mõistab põhjus-tagajärg seoseid;
- 3) tegutseb sihipäraselt, on suuteline keskenduma tegevusele kuni pooleks tunniks ja viib alustatud tegevuse lõpuni;
- 4) mõistab ja täidab mitmeosalisi suulisi ülesandeid ja korraldusi, mõtleb kaasa;
- 5) kasutab õpitu meelde jätmiseks erinevaid võimalusi: kordamine, küsimuste esitamine, arutlemine, katsetamine.

(4) Enesekohased oskused

- 1) oskab kirjeldada oma emotsioone ja väljendab neid sobival viisil;
- 2) oskab lahendada konflikte rahumeelsel teel;
- 3) omab positiivset enesehinnangut ning oskab kirjeldada oma oskusi ja häid iseloomuomadusi.

(5) Tööoskused

- 1) kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult ja tegevuse lõppedes koristab enda järelt;
- 2) hoiab korras oma asjad;
- 3) omab algteadmisi käsitööst ja oskab käsitleda tööriistu;
- 4) oskab käsitseda tööriistu.

8. Vald kond Mina ja keskkond

8.1. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid

- (1) Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:
- 1) omab teadmisi endast, orienteerub looduses ja ümbritsevas keskkonnas tunnetab oma väärtust isiksusena ja pereliikmena;
 - 2) õpib märkama ning arvestama enda ja teiste tunnetega, hindama ja hoidma häid suhteid peres, kollektiivis, tutvusringkonnas, saab aru põlvkondade järjepidevusest ;
 - 3) tutvub Elva valla ja Eesti riigi sümboolikaga, rahvuskultuuri ning selle traditsioonidega, väärtustab oma maad ja rahvast;
 - 4) tunneb huvi ja õpib tundma kodukohta loodust, tajuma elusorganismide ja keskkonna vahelisi seoseid, omab teadmisi maaelust läbi praktiliste tegevuste, saab aru inimtegevuse mõjust ümbritsevale keskkonnale.

8.2 Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine

- (1) Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:
- 1) valitakse valdkonna temaatika lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast, mis hõlmab sotsiaalset keskkonda, loodus- ja tehiskeskkonda, sealhulgas liikluskasvatust;
 - 2) suunatakse last ümbritsevat maailma märkama, uurima ning kogema mängu ja igapäevatoimingute kaudu, võimaldades lapsel ümbritsevat maailma tajuda erinevate meelte ning aistingute abil;
 - 3) õpetatakse kasutama erinevaid teadusvahendeid ümbritseva elu-olu uurimiseks;
 - 4) lõimitakse erinevaid tegevusi: võrdlemist, modelleerimist, mõõtmist, arvutamist, vestlemist, ettelugemist, liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust jm;
 - 5) suunatakse last ümbritsevas keskkonnas märgatu kohta küsimusi esitama, küsimustele vastuseid leidma ja märgatust ning kogetust järeldusi tegema;
 - 6) suunatakse last materjale ja vahendeid säästlikult kasutama, hoolivalt ja heaperemehelikult käituma, taaskasutatakse erinevaid materjale, kasutatakse mängudes ja tegevustes erinevaid looduslikke materjale.

8.3 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu kuni 3 aastastel lastel

Sotsiaalne keskkond:

- 1) mina ise ja minu pere: nimi, poiss ja tüdruk; pereliikmed: sünnipäevad, kodused tööd ja toimetused; igapäevased viisakussõnad;
- 2) minu kodu ja kodukoht: kodumaja; Eestimaa sünnipäev;

- 3) minu lasteaed: koht ja asjad rühmas: koht laua ääres, riidekapp, voodi, käterätik; sõbralik kõrvutimäng, mänguasjade jagamine omavahel; rühma töötajate nimed; rühma mänguväljak; lasteaia sünnipäev;
- 4) rahvakalendri ja muud tähtpäevad: mihkclipäev, isadepäev, jõulud, munapäevad, emadepäev.

(2) Looduskeskkond:

- 1) ilmastik ja ilmastikunähtused: päike, vihm, lumi, jää;
- 2) eluta loodus: kivi, liiv, muld;
- 3) taimed: üldmõisted: lill, puu; aed- ja puuviljad: tomat, kurk, porgand, sibul, kartul, õun, nende nimetused ja värvused;
- 4) loomad ja linnud: kass, koer, jänes, karu, rebane, hunt; kana, kukk, tibu;
- 5) katsed: kahe erineva puu- või juurvilja maitse ära tundmine, lume sulamine, sibula kasvatamine.

(3) Tehiskeskkond:

- 1) sõidutee, kõnnitee, ülekäigurada;
- 2) auto, jalgratas, buss.

8.4 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused kuni 3 aastastel lastel

(1) Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kuni 3 aastane laps:

- 1) teab oma nime, tunneb ennast ära fotol, peeglis;
- 2) kasutab viisakussõnu: tere, head aega, palun, aitäh;
- 3) teab asjade asukohta rühmas;
- 4) teab oma rühma töötajate nimesid;
- 5) oskab eristada lille ja puud, tunneb õpitud aed- ja puuvilju;
- 6) tunneb ära ja nimetab tuntumaid loomi ja linde.

8.5 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 3-4 aastastel lastel

(1) Sotsiaalne keskkond:

- 1) mina ise ja minu pere: ees- ja perekonnanimi, vanus; pereliikmete nimed ja tegevused kodus;
- 2) minu kodu ja minu kodukoht: maja osad ja nende otstarve: koduõu ja koduaed/aiamaa, nende puhtana hoidmine; naabritega arvestamine; meie aleviku nimi, lasteaiale lähemad asutused (pood, kool, raamatukogu jne);
- 3) minu lasteaed ja ametinimetused: õueala, õueala puhtana hoidmine; rühmaruumid, nende otstarve, käitumine ruumides;
- 4) hea ja halva, õige ja vale mõistmine laste omavahelistes suhetes; tüli, pahandus, leppimine, kaaslaste lohutamine; teadmine, mis on minu oma, mis on sinu oma, mis rühma oma, loa küsimine teise lapse asja kasutamiseks; viisakusväljendid;
- 5) minu kodumaa Eesti: Eesti lipu värvid; meie elame Eestimaal ja räägime eesti keelt;
- 6) rahvakalendri ja muud tähtpäevad: vastlapäev; rahvakombed ja rahvariided.

(2) Looduskeskkond:

- 1) ilmastik: aastaajad; loodusnähtused: riietus vastavalt aastaegadele ja ilmastikule;
- 2) taimed ja seemned; lasteaia õuealal kasvavad puud ja põõsad ja lilled;
- 3) aed- ja puuviljad: nende kuju, värvus, suurus ja maitseomadused;
- 4) orienteerumine looduse õpperajal *Väravast väravani*;
- 5) loomad: koduloomad ja nende pojad; metsloomad; loomadega arvestav käitumine;
- 6) linnud ja kodulinnud; linnulaul; lindude toitmine talvel;
- 7) putukad: putukatega arvestav käitumine; vihmauss jt ussikesed;
- 8) vee-elanikud ja kahepaiksed;
- 9) keskkonnahoid: *Looduses olemise reeglitega* tutvumine; vee säästlik kasutamine; prügi ja prügikastid;
- 10) katsed: erinevate puu- ja aedviljade maitsete äratundmine, luubiga putukate, ussikeste, lilleõite jt loodusobjektide uurimine, lume ja jääpurikate sulatamine (erineva suuruse ja värviga lumepallid, lumememmed), vee ja kuivainetega erinevate nõude täitmine, määrg ja kuiv liiv, veeratas, erineva niiskustaseme liivast vormimine, tuuleratas, tuulelipp, tuulekell, liivakell, okste ajatamine.

(3) Tehiskeskkond:

- 1) sõidutee ületamine;
- 2) jalgrattasõit, jalgratturi kiiver;
- 3) erinevad liiklusvahendid maal, õhus ja vees.

8.6 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 3-4 aastastel lastel

(1) Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 3-4aastane laps:

- 1) teab oma vanust; teab oma vanemate ja õdede-vendade nimesid;
- 2) mõistab hea ja halva käitumise erinevusi (inimsuhetes ja looduses);
- 3) teab oma kodukoha nime;
- 4) sõidab jalgrattaga ettenähtud kohas;
- 5) tunneb ära ja oskab nimetada erinevaid looduslikke objekte ja loodusnähtusi.

8.7 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 4-5 aastastel lastel

(1) Sotsiaalne keskkond:

- 1) mina ja minu pere: mida ma oskan, sünnipäeva aastaeg, enda ja pereliikmete tunnete märkamine ja nendega arvestamine; ema ja isa tööde erinevused, lapse tööd kodus; pere puhkus ja ühised ettevõtmised;
- 2) minu lasteaed: lasteaia nimi; rühmakaaslaste nimed, rühmade nimed;
- 3) viisakusväljendid: kaaslasega arvestamine ühises tegevuses;
- 4) minu kodu ja kodukoht: erinevad ruumid, nende otstarve ja sisustus, erinevad asutused Puhjas;
- 5) minu kodumaa Eesti: rahvuslipp ja selle värvide tähendus, rahvuslind, rahvuslill, rahvustoidud;
- 6) rahvakalendri muud tähtpäevad: mardipäeva ja kadripäeva kombestik ning tavad;
- 7) erinevad elukutsed.

(2) Looduskeskkond:

- 1) ilmastik: ilmastiku kirjeldamine, talve ja suve võrdlemine; erinevad loodusnähtused;
- 2) taimed: puud: viljapuud; lilled: köögiviljad ja nende kasutamine toiduks, taimed looduse õpperajal *Väravast väravani*;
- 3) söödavad ja mürgised seened;
- 4) loomad:kodu- ja metsloomad, loomalapsed, lemmikloomad kodus; erinevad elutingimused;
- 5) linnud: linavästrik, kuldnokk, leevike, toonekurg; algteadmised lindude rändest;
- 6) putukad nende mitmekesisus ja vajalikkus;
- 7) keskkonnahoid: *Looduses olemise reeglitega* arvestamine; algteadmised prügi sorteerimisest;
- 8) katsed: aroonia- ja pihlakamarjade kuivatamine erinevates tingimustes, lehtede kuivatamine erinevates tingimustes, värvilise jää tegemine õues, lume sulamise kiirus erinevatel temperatuuridel, lume omadused sula ja külma ilmaga, sibula kasvatamine vees ja mullas, kartuli idandamine pimedas ja valguses, seemnete idandamine, katsed taimedega – kastmine/mittekastmine, valguse käes/ pimedas kasvamine, kasvamise kiirus (nt hernes ja uba), seebimullide tegemine võilillevariega.

(3) Tehiskeskkond:

- 1) rattaga liiklemine lasteaia õuealal, liiklemine alevikus, maanteel; ohutu liiklemine – helkur ja helkurvest, kiivri vajalikkust tõestavad katsed ;
- 2) eriotstarbelised sõidukid (politsei, tuletõrje, kiirabi, prügiauto), ohud meie ümber ja käitumine ohuolukorras;
- 3) looduslikud ja tehismaterjalid;
- 4) katsed: vett imavad ja mitteimavad materjalid, värvilise vee imendumine erinevatesse materjalidesse, ujuvad ja uppuvad materjalid.

8.8 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 4-5 aastastel lastel

(1) Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 4–5 aastane laps:

- 1) teab rühmakaaslaste nimesid;
- 2) märkab kaaslaste erinevaid meeleolusid ja püüab arvestavalt käituda;
- 3) teab võimalikke ohuolukordi;
- 4) sõidab jalgrattaga lasteaia õuealal;
- 5) tunneb õpitud objekte looduse õpperajal *Väravast väravani*; oskab looduses käituda, orienteerub lasteaia lähiümbruses;
- 6) eristab kodu- ja metsloomi ning –linde teab tuntumate loomade ja loomlaste nimetusi.

8.9 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 5-6 aastastel lastel

(1) Sotsiaalne keskkond:

- 1) mina ise ja minu pere: tavad ja traditsioonid minu peres, vanemate ametid ja töö sisu, kõigi tööde vajalikkus, töö eest saab palka;
- 2) käitumine erinevates olukordades (nt külas, tänaval, teatris, surnuaial);
- 3) minu lasteaed: oma kaaslastega arvestamine tegevuse valimisel, omavaheliste konfliktide lahendamine, rühma kokkulepped, lasteaia sümbolika, lasteaia laul,

erinevad tegutsemisvõimalused lasteaia õuealal, võimalikud ohud õuealal ja neist hoidumine;

- 4) minu kodu ja minu kodukoht: elu ühismajas/korteris ja eramajas, hoidev suhtumine ühisvarasse, erinevad asutused Puhjas;
- 5) minu kodumaa Eesti: lipu heiskamine ja langetamine; rahvuskivi, rahvuskala; Eesti president;
- 6) rahvakalendri muud tähtpäevad: hingedepäev; kadripäev (jooks); Puhja rahvariided.
- 7) talu- ja pereelu vanasti; taluhooned ja nende otstarve; vanaaegsed tööriistad ja mänguasjad.

(2) Looduskeskkond:

- 1) ilmastik: ilmastikunähtuste vaatlemine ja võrdlemine; aastaajad ja nende tunnused;
- 2) taimed: areng taimeriigis – tärkamine, kasv, viljade valmimine, puhkeperiood; 2-3 erineva objekti vaatlemine looduse õpperajal *Väravast väravani* erinevatel aastaegadel; okaspuu vs lehtpuu; erinevate puude lehtede vaatlemine ja võrdlemine; marja- ja ilupõõsad: söödavad ja mitesöödavad marjad; aia- ja metsalilled: teraviljad;
- 3) loomad ja linnud: loomade ja lindude elu erinevatel aastaegadel – pesa ehitamine, poegade sünn, järglaste eest hoolitsemine/toitmine, valmistumine talveks, elu talvel; koduloomade eest hoolitsemine, loomadega seotud talutööd;
- 4) keskkonnahoid: prügi sorteerimine ja materjalide taaskasutamine;
- 5) katsed: lindude toidueelistuste uurimine, vee vahustamine erinevate vahenditega, seebimullide puhumine, katsed veega, erinevate materjalide ja esemete puhumine, erinevate seemnete idandamine, kasvavate taimede võrdlemine, prügi sorteerimine ja matmine ning kõdunemine mullas.

(3) Tehiskeskkond:

- 1) sõidutee ohutu ületamine erinevates oludes;
- 2) erinevad kodumasinad ja nende kasutamine;
- 3) meedia: lasteajakirjad; arvutid, nutiseadmed.

8.10 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 5–6 aastastel lastel

(1) Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 5–6 aastane laps:

- 1) teab oma ees- ja perekonnanime;
- 2) oskab käituda erinevates olukordades ja täiskasvanu abiga oma käitumist analüüsida;
- 3) teab pere kombeid;
- 4) teab lasteaia nime, tunneb lasteaia sümboolikat;
- 5) teab Puhja erinevaid asutusi;
- 6) tunneb Eesti sümboolikat (lipp, lill, lind, kala jms), teab üldtuntud rahvakalendri tähtpäevi;
- 7) teab erinevaid liiklusvahendeid;
- 8) mõistab ilmastiku mõju loodusele, hoiab loodust ja puhtust, teeb vahet looduslikul ja tehisprügil;
- 9) teab aastaaegu ja nende iseloomulikke tunnuseid; teab erinevatel aastaegadel tehtavaid töid;
- 10) teab tuntumaid taimi.

8.11 Õppe- ja kasvatustegevuste sisu 6–7aastastel lastel

(1) Sotsiaalne keskkond:

- 1) mina ja minu pere: sünniaeg (kuupäev, kuu); oma käitumise korrigeerimine; suhtlemine võõraste täiskasvanutega, minu sugupuu, sugulussuhted, suhted vanavanematega, lähemad sugulased; eluring; erilaadsed pered;
- 2) minu kodu ja minu kodukoht: aadress; tööjaotus kodus; lähiümbruse looduskaunid kohad; erinevate asutuste vajalikkus Puhja alevikus;
- 3) minu lasteaed: orienteerumine lasteaia ruumides ja õuealal, lasteaia tavad ja traditsioonid, suuremate laste eeskuju väiksematele;
- 4) minu kodumaa Eesti: Eesti hümn ja vapp, Eesti president, Eesti pealinn Tallinn, Eesti kaart, Kalevipoeg, tuntud eestlased, naaberriigid ja -rahvad;
- 5) rahvakalendri ja muud tähtpäevad: jõulud ja jaanipäev – talvine ja suvine pööripäev; Puhja rahvariiete võrdlus teiste Eesti rahvariietega;
- 6) erinevad elukutsed maal ja linnas, maa ja linna seosed; tööriistad ja -masinad;
- 7) hädaabi number 112, tegutsemine ohuolukorras.

(2) Looduskeskkond:

- 1) ilm: ilmastikunähtuste seosed loodusega; vara- ja hilissügis, vara- ja hiliskevad, kuude nimetused aastaringis, ilmastikunähtuste mõju inimestele ning taime- ja loomariigile;
- 2) taimed: erinevad taimekooslused – mets, aed, põld, veekogu, raba, heinamaa, park ning elu neis; erinevad elukeskkonnad – vesi, õhk, maismaa, muld, elu ja kohastumine neis;
- 3) looduse õpperajal *Väravast väravani* objekti valimine ning vaatlus sügisest kevadeni; orienteerumine õpperajal skeemi järgi;
- 4) loomad: põhjamaa ja lõunamaa loomad; liblika eluring;
- 5) keskkonnahoid: tehiskeskkond ja looduskeskkond; inimese tegevuse mõju looduskeskkonnale;
- 6) katsed: ainete lahustuvus vees (õli, piim, mahl, suhkur, sool, kivi, rosinad jms); vee imavuskiirus erinevatesse materjalidesse; katsed magnetiga (metallist ja muust materjalist esemete külgetõmme ja liigutamine); taimedega paberile ja riidele värvimine; looduse- või ilmastikukalendri täitmine, tuule kiiruse mõõtmine, tuule suuna määramine, sademete kogumine, termomeetri näidu lugemine.

(3) Tehiskeskkond:

- 1) liiklus: liiklus maal ja linnas; ohutu liiklemine; jalgrattaga liiklemine paremal teepoolel alevikus; ohutu mäng;
- 2) meedia: ajalehed ja ajakirjad, televisioon, raadio, internet ning meediakäitumine;
- 3) arvuti ja mobiiltelefon, muud tehnikaseadmed.

8.12 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 6-7 aastastel lastel

- (1) Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:
- 1) teab oma sünnikuupäeva;
 - 2) käitub vastavalt väljakujunenud käitumisnormidele ja oskab vajadusel oma käitumist korrigeerida;
 - 3) teab, et alustatu tuleb lõpetada;
 - 4) hoiab korras oma riided, tegutsemisvahendid ja -paiga;
 - 5) oskab teha valikuid, arvestab rühma kokkulepetega;
 - 6) orienteerub oma sugupuus;
 - 7) teab oma aadressi;
 - 8) teab hädaabi numbrit 112;
 - 9) oskab nimetada erinevaid ameteid;
 - 10) omab teadmisi maaelust ja maatöödest;
 - 11) omab algteadmisi rahvariietest;
 - 12) tunneb erinevaid elukeskkondi ja oskab neid hoida;
 - 13) tunneb Eesti riigi- ja rahvussümboolikat;
 - 14) omab esmaseid teadmisi liiklusreeglitest;
 - 15) omab teadmisi erinevatest eluringidest;
 - 16) omab teadmisi inimtegevuse mõjust loodusele ja keskkonnale;
 - 17) tunneb looduse õpperada *Väravast väravani* ja oskab sellel orienteeruda.

9. Valdkond Mina ja tervis

9.1 Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid

- (1) Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:
- 1) väärtustab enda ja teiste tervist ning omavahelisi suhteid;
 - 2) omandab isikliku hügieeni harjumused;
 - 3) saab teadmisi tervislikest eluviisidest;
 - 4) õpib käituma söögilauas ja saab algteadmisi tervislikust toitumisest;
 - 5) õpib tundma inimese kehaosi, tähtsamaid organeid ja nende funktsioone;
 - 6) saab teadmisi, kuidas käituda ohu või õnnetuse korral.

9.2 Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine

- (1) Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:
- 1) valitakse valdkonna temaatika lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast, mis hõlmab ka sotsiaalset keskkonda ja tervisekasvatust;
 - 2) suunatakse last ümbritsevat maailma märkama, uurima ja kogema mängu ja igapäevatoimingute kaudu;
 - 3) lõimitakse erinevaid tegevusi: vestlemist, ettelugemist, õppefilmide vaatamist, kehalist liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust.

9.3 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu kuni 3 aastastel lastel

- (1) Hügieen:
 - 1) hügieenitarvetega tutvumine ja nende kasutamine;
 - 2) kätepesu õppimine – käte seebitamine, pesemine, kuivatamine;
 - 3) käte pesemine enne sööki ja pärast tualeti kasutamist täiskasvanu abiga.
- (2) Inimkeha tundmine:
 - 1) erinevate kehaosade nimetamine ja näitamine.
- (3) Tervislik toitumine:
 - 1) erinevate toitude maitsmine;
 - 2) toidu eest tänamine ja tooli laua alla asetamine.

9.4 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused kuni 3 aastastel lastel

- (1) Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kuni 3 aastane laps:
 - 1) oskab nimetada hügieenitarbeid ja kasutada neid täiskasvanu abiga;
 - 2) oskab iseseisvalt süüa ja toidu eest tänada.

9.5 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 3-4 aastastel lastel

- (1) Hügieen:
 - 1) varrukate üleslukkamine käte pesemisel ja käte seebitamine;
 - 2) abi palumine tualeti kasutamisel ja vee peale tõmbamine pärast tualeti kasutamist;
 - 3) taskurätiku kasutamine;
 - 4) köhimisel ja aevastamisel suu katmine;
 - 5) õige lusika- ja kahvlihoiu omandamine, salvrätiku kasutamine;
 - 6) õige riietumisjärjekord ning riiete kokku ja oma kohale panemine;
 - 7) märgade kinnaste kuivama panemine.
- (2) Inimkeha tundmine:
 - 1) kehaosade näitamine ja nimetamine.
- (3) Tervislik toitumine:
 - 1) erinevad tervislikud toidud, laste julgustamine neid sööma.

9.6 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 3-4aastastel lastel

- (1) Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 3–4aastane laps:
 - 1) tunneb oma kehaosi;
 - 2) teab kätepesu õiget järjekorda;
 - 3) teab riietumise õiget järjekorda, oskab riideid oma kohale panna;
 - 4) oskab lusikat ja kahvli õigesti käes hoida.

9.7 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 4–5aastastel lastel

- (1) Hügieen:
 - 1) iseseisvalt tualeti kasutamine; käte pesemine;
 - 2) laua katmine ja käitumine söögilauas: istumine, vaikselt kinnise suuga söömine, parajate suutäite võtmine; paraja toidukoguse tõstmine, noa ja kahvliga söömine
 - 3) riiete õigetpidi pööramine;
 - 4) tutvumine õigete hambapesuvõtetega (mulaaži abil).
- (2) Inimkeha tundmine:
 - 1) tutvumine kehaosadega ja algteadmiste saamine nende tervishoiust.
- (3) Tervislik toitumine:
 - 1) tervislike toitudega tutvumine, nende kasulikkuse selgitamine.

9.8 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 4-5 aastastel lastel

- (1) Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 4–5aastane laps:
 - 1) teab ja täidab peamisi hügieeni- ja korraharjumusi;
 - 2) oskab iseseisvalt tualetti kasutada;
 - 3) oskab riideid õigetpidi pöörata;
 - 4) oskab söögilauas käituda ning kasutab söömisel nuga ja kahvlit.

9.9 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 5–6 aastastel lastel

- (1) Hügieen:
 - 1) hoolitsemine enda riietuse ja puhtuse eest, korratu välimuse märkamise;
 - 2) märgade riiete kuivama panemine.
- (2) Inimkeha tundmine:
 - 1) erinevate kehaosade ülesannete ja omavahelise koostööga tutvumine;
 - 2) inimese tähtsaima organi - südame - tutvustamine, südame tervishoid, südamelöökide kuulamine kuuldetoruga.
- (3) Tervislik toitumine:
 - 1) erinevate toiduainetega tutvumine;
 - 2) aed- ja puuviljade kasulikkus, nende pesemine enne söömist;
- (4) Ohud meie ümber:
 - 1) lihtsamate esmaabivahenditega tutvumine (plaastrid, side jms).

9.10 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 5-6 aastastel lastel

- (1) Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 5–6 aastane laps:
 - 1) teab kehaosade ülesandeid;
 - 2) teab südame asukohta ja seda, kuidas südant saab hoida;
 - 3) oskab nimetada tervisele kasulikke toite;
 - 4) oskab riideid kuivama panna.

9.11 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 6–7 aastastel lastel

- (1) Hügieen:
 - 1) päevakavaga tutvumine ja selle tähtsuse selgitamine;
 - 2) otstarbeka riietumise vajalikkuse selgitamine vastavalt ilmale ja aastaajale.
- (2) Inimkeha tundmine:
 - 1) tähtsamate kehaorganite, nende ülesannete ja erinevate organite koostööga tutvumine.
- (3) Ohud meie ümber:
 - 1) tähelepanu pööramine ümbritsevas keskkonnas olevatele ohtudele, nende märkamine ja vältimine;
 - 2) lihtsamate esmaabivõtetega tutvumine;
- (4) Tervise teadvustamine ja väärtustamine:
 - 1) õigete hoiakute kujundamine tervisele kasulike harjumuste suhtes (tervislik toitumine sh toidupüramiid ja taldrikureegel, liikumine, piisav uni);
 - 2) õigete hoiakute kujundamine tervisele kahjulike harjumuste suhtes (suitsetamine, alkoholi ja narkootikumide tarbimine).

9.12 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 6-7 aastastel lastel

- (1) Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:
 - 1) järgib isikliku hügieeni nõudeid, sealhulgas omab teadmisi suuhügieenist;
 - 2) saab hakkama eneseteenindamisega;
 - 3) oskab riietuda vastavalt ilmale ja aastaajale;
 - 4) omab arusaama tervena olemise ja tervena püsimise vajalikkusest;
 - 5) teab tegevusi, mis on tervisele kasulikud;
 - 6) oskab eristada igapäevaelus tervisele kasulikke ja kahjulikke;
 - 7) omab algteadmisi inimese kehast;
 - 8) mõistab, et inimesed on erinevad ja neil on erinevad vajadused;julgeb keelduda tegevustest, milles osalemine on ennast ja teisi kahjustav või ohtlik;

10. Valdkond Keel ja kõne

10.1 Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid

- (1) Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:
 - 1) suhtleb nii eakaaslaste kui täiskasvanutega, annab oma tundeid ja mõtteid edasi loogiliselt ja arusaadavalt, kasutades kõnes õiget hääldust ja grammatilisi vorme;
 - 2) suudab kuulata täiskasvanu ja kaaslase kõnet ilma vahelesegamiseta, oodata oma rääkimise järjekorda ja reguleerida oma hääletugevust, kõne kiirust ja intonatsiooni;
 - 3) oskab määrata häälikute olemasolu, arvu, asukohta ja järjekorda sõnas;

- 4) saab aru lugemise ja kirjutamise vajalikkusest, tunneb tähti ja kirjutab joonistähedega sõnu, loeb kokku sõnu ja lauseid ning mõistab loetu tähendust;
- 5) tunneb erinevaid kirjandusžanre ja rahvaluule lühivorme, teab peast luuletusi, vanasõnu ja mõistatusi;
- 6) tunneb huvi raamatute vastu ja oskab neid hoida.

10.2 Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine

- (1) Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:
 - 1) toetatakse lapse kõne arengut kõigis tegevustes ja igapäevatoimingutes;
 - 2) luuakse kõnekeskkond, kus lapsel on võimalus kuulda õige häälduse, grammatiliste vormide ja lauseehitusega kõnet ning algatada dialoogi ja osaleda vestluses; julgustatakse nähtu ja kuuldu kohta küsimusi esitama ja neile vastama;
 - 3) rakendatakse keele ja kõne tegevuste läbiviimisel õuesõpet, lõimimist teiste valdkondadega ja õppimist mängu kaudu;
 - 4) kasvatatakse huvi ja armastust raamatute ja teatmeteoste vastu;
 - 5) viiakse lugemise ja kirjutamise esmaste oskuste tegevusi läbi valdavalt gruppides, mis on moodustatud laste individuaalset arengutaset ja oskusi arvestades.

10.3 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu kuni 3 aastastel lastel

- (1) Hääldamine:
 - 1) eelharjutused häälikute täpsustamiseks: keele- ja suuharjutused, puhumismängud;
 - 2) häälte ja hääliksuste jäljendamine.
- (2) Tajude arendamine:
 - 1) piltide ja esemete paarilise otsimine;
 - 2) poolikule pildile teise poole otsimine;
 - 3) looma- ja loodushäälte äratundmine;
- (3) Sõnavara:
 - 1) sõnad ja väljendid, mis tähistavad lapsele tuttavaid inimesi, loomi, linde, esemeid, tegevusi, omadusi, olukordi;
 - 2) täiskasvanu palve, korralduse ja keelu kuulamine, mõistmine, täitmine; sõnade: aitäh, palun, tere ja head aega kasutamine, söögi eest tänamine;
 - 3) nukumängud, mis kajastavad lapsele tuttavaid olukordi ja omavahel seotud sündmuste rida (nt nukk jääb haigeks, tuleb arst).
- (4) Grammatika:
 - 1) asesõnad: mina, sina, mulle, sulle jne;
 - 2) kohamäärused: siin, seal, siia, sinna jne;
 - 3) tegusõna oleviku pöörded (mina söön, sina sööd, tema sööb, meie sööme);
 - 4) ainsuse ja mitmuse nimetav.
- (5) Kuulamine, suhtlemine ja jutustamine:

- 1) tegevuse saatmine kõnega;
- 2) ühe-, kahe- ja mitmesõnaline lause;
- 3) käe- ja sõrmemängud, hüpitasmängud ja hällituslaulud;
- 4) täiskasvanuga koos raamatu vaatamine, pildile osutamine ja sõnade nimetamine.

10.4 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused kuni 3 aastastel lastel

- (1) Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kuni 3 aastane laps:
 - 1) omandab elementaarse suhtlemiskeele (oma soovi väljendamine, abi palumine jne);
 - 2) mõistab täiskasvanu kõnet.

10.5 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 3-4 aastastel lastel

- (1) Häälamine:
 - 1) häälikuühendite ja sõnade selge ning täpne häälamine;
 - 2) vali ja vaikne hääl, kajamängud, erineva intonatsiooni kasutamine.
- (2) Sõnavara:
 - 1) tegu-, omadus- ja mäarsõnade aktiivne kasutamine;
 - 2) sõnavara laiendamine ja rikastamine lihtsamate üldmõistetega;
 - 3) asjade, nähtuste, tegevuste ja elusolendite õigete nimetuste kasutamine igapäevakõnes;
 - 4) elementaarsete viisakusväljendite kasutamine.
- (3) Grammatika:
 - 1) grammatiliselt õigete vormide kasutamine kõnes;
 - 2) ainsuse osastava erinevad lõput, lõputa osastav (nt ema);
 - 3) ainsuse ja mitmuse osastav (nt palli, palle);
 - 4) ainsuse omastav koos kaassõnaga (nt kuuse otsas);
 - 5) käskiv kõneviis.
- (4) Kuulamine, suhtlemine ja jutustamine:
 - 1) lausete koostamine ja laiendamine küsimuste abil etteantud teemal, eseme või pildi abil;
 - 2) jutustamine oma kogemuse põhjal;
 - 3) oma kunstiloomingu kirjeldamine;
 - 4) küsimusele sõnadega vastamine;
 - 5) käe- ja sõrmemängud, mängituslaulud;
 - 6) dialoogiga liikumismängud, õppemängud nukkude ja mänguloomadega;
 - 7) raamatute vaatamine üksi ja koos täiskasvanuga, lehe keeramine, pildi kommenteerimine.
- (5) Tajude arendamine:
 - 1) pildi ja kontuuri sobitamine;
 - 2) terviku äratundmine osa järgi;
 - 3) lihtsamate vigade leidmine (nt Mis on pildil valesti?);
 - 4) sarnase pildi või kujundi ladumine näidise järgi;
 - 5) helitekitaja äratundmine kuulmise järgi;
 - 6) kõlalt lähedaste sõnade eristamine piltide või esemete abil (nt. lill – pill, sall – pall);

- 7) oma nime kirja pildi järgi äratundmine;
- 8) rütmitaju arendamine.

10.6 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 3-4 aastastel lastel

- (1) Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 3-4 aastane laps:
 - 1) väljendab oma soove ja vastab küsimustele mitmesõnaliste lausetega, selgesti ja kuuldavalt;
 - 2) kasutab julgelt ja selgelt viisakusväljendeid;
 - 3) kasutab asjade, nähtuste, tegevuste ja elusolendite õigeid nimetusi;
 - 4) tunneb huvi raamatute vastu ja kuulab lühikesi jutte ning luuletusi;
 - 5) tunneb ära oma nime kirja pildi.

10.7 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 4-5 aastastel lastel

- (1) Hääldamine:
 - 1) hääldamismängud, liisusalmid, riimuvad sõnad, häälikutega mängimine;
 - 2) kiire ja aeglane, kõrge ja madal hääl;
 - 3) kõlalt lähedaste sõnade eristamine.
- (2) Sõnavara:
 - 1) sõnade õige mõistmine, mõttelt täpne kasutamine;
 - 2) sõnavara laiendamine ümbritseva elu ja loodusega tutvudes;
 - 3) asesõnade, määrsõnade ja omadussõnade rohke kasutamine, *-ne* liitega omadussõnad;
 - 4) üldmõistete täpsustamine ja kinnistamine, üldmõiste alla kuuluvate objektide leidmine;
 - 5) loomahääliksusi märkivate tegusõnade tutvustamine;
 - 6) viisakussõnade ja -väljendite aktiivne kasutamine.
- (3) Grammatika:
 - 1) igapäevasõnade grammatiliselt õige kasutamine;
 - 2) mitmuse osastava käände moodustamine kõikide lõppudega (*-eid, -sid, -si*) ja lühike mitmuse osastav (nt Keda nägime loomaaias?);
 - 3) sõnade ühildumine arvus ja käändes (nt kolmele autole, kolme autot);
 - 4) omaduste võrdlemine keskvõrret kasutades (nt hea-parem, kõva – kõvem);
 - 5) täismineviku ja umbisikulise tegumoe kasutamine kõnes (nt olen käinud, olen näinud; tullakse, minnakse);
 - 6) tingiva kõneviisi kasutamine (nt Mida sa teeksid kui...);
 - 7) omadussõnade kasutamine õiges tähenduses (nt suur, pikk, kõrge, jäme, paks).
- (4) Kuulamine, suhtlemine ja jutustamine:
 - 1) vestlemine seoses vahetute elamuste ja vaatlustega, kuulates kaaslasti vahele segamiseta ja oodates oma rääkimise järjekorda;
 - 2) kuuldu ja nähtu kohta küsimuste esitamine ja neile vastamine ühesõnalise või pikema lausega, nii nagu nõuab loomulik kõne;

- 3) tuttava jutu ümberjutustamine pilte või esemeid kasutades, vajadusel küsimuste abil;
- 4) õpetaja jutustatud jutule lõpu mõtlemine;
- 5) raamatu illustratsioonide kirjeldamine;
- 6) luuletuse pähe õppimine ja esitamine.

(5) Lugemise ja kirjutamise esmased oskused:

- 1) täiskasvanu poolt häälitud sõna äratundmine ja sellele vastava eseme või pildi leidmine;
- 2) üksikute tähtede nimetamine;
- 3) mängud tähenduseta häälikurea järgi kordamiseks (papagoi- ja robotimängud).
- 4) hääliku eristamine häälikureas.

(6) Tajude arendamine:

- 1) tähelepanumängud, kus laps reageerib mingile signaalile (nt laste jagamine gruppidesse tähekaartide või häälikute abil);
- 2) kujundite ja mustrirea ladumine;
- 3) kuulmistähelepanu arendamine mängus – helitekitaja nimetamine ja asukoha leidmine, kaaslaste hääle järgi äratundmine, tuttava tegevuse heli järgi äratundmine ja nimetamine jms;
- 4) liisusalmid ja rütmisalmid erineva rütmiga;
- 5) mängud mälu ja tähelepanu arendamiseks piltide ja esemete abil (piltidelt erinevuse leidmine jms).

10.8 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 4-5 aastastel lastel

(1) Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 4-5-aastane laps:

- 1) hääldab ja kasutab sõnu õigesti;
- 2) tunneb heli järgi ära tuttava tegevuse ja helitekitaja ning tunneb kaaslast hääle järgi;
- 3) kasutab kõnes lihtsamaid üldmõisteid;
- 4) võtab osa pikemast vestlusest ja vastab õpetaja küsimustele;
- 5) jutustab tuttavat juttu ja annab edasi sündmustikku;
- 6) jutustab pildi järgi või oma kogemustest, vajadusel õpetaja küsimuste abil; oskab välja mõelda jutule lõppu;
- 7) suudab lühiajaliselt kuulata täiskasvanu või kaaslaste kõnet ilma vahele segamata;
- 8) huvitub raamatutest ja kasutab neid hoidlikult ning sihipäraselt;
- 9) suudab lugeda peast vähemalt 4-realist luuletust või salmi.

10.9 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 5-6aastastel lastel

(1) Hääldamine:

- 1) keeleliselt õige kõne arendamine igapäevategevustes (häälikud ja häälikuühendid sõnas, grammatiliselt õigete sõnade kasutamine, õige lauseehitus);
- 2) diktsiooni parandamise harjutused: kooris lugemine, liisusalmid, kiirkõne harjutused, erineva hääletugevuse, kõrguse ja intonatsiooni kasutamine;

(2) Sõnavara:

- 1) tegijanime moodustamine küsimusele vastates;
- 2) ametinimetuste ja erialaga seotud sõnade kasutamine;
- 3) antonüümide kasutamine lause lõpetamisel;
- 4) hellitussõnade moodustamine liite – *ke* abil.

(3) Grammatika:

- 1) laadivahetuslike sõnade õige kasutamine (nt öde – öe; luges – loeb);
- 2) umbisikulise tegumoe kasutamine (nt tuuakse, kasutatakse);
- 3) omadussõnade võrdlusastmete kasutamine (nt suur – suurem – kõige suurem);
- 4) liitlausete moodustamine (miks – sest; millal – siis, kui).

(4) Kuulamine, suhtlemine ja jutustamine:

- 1) kõne kuulamine erinevatelt helikandjatelt;
- 2) vanasõnad, kõnekäänud ja mõistatused; mõistatuste koostamise õpetamine;
- 3) mõnelauselise jutu koostamine pildi järgi või antud teemal kava järgi;
- 4) pildiseeria järjestamine; loovjutustus pildiseeria järgi või esemete abil;
- 5) kahe erineva eseme või olukorra võrdlemisel erinevuste ja sarnasuste väljatoomine;
- 6) ümberjutustamine ilma abistavate küsimusteta, tuues välja olulise ja püsides teemas;
- 7) fantaasiajutu koostamine etteantud teema või tegelastega;
- 8) erinevate kirjandusžanrite eristamine (muinasjutt, tõsielujutt, luuletus);
- 9) kirjanduspala lahtimõtestamine, muinasjututegelaste oluliste iseloomujoonte esiletoomine;
- 10) luuletuse ilmeka esitamise õpetamine ja juttude lavastamine;
- 11) raamatu illustratsioonidel tegelaste iseloomulike detailide märkamine (poos, näoilme jms) ja tegelaste välimuse kirjeldamine; erinevad kujunduselemendid raamatutes; juttude kuulamine ja piltide vaatamine lasteajakirjadest;
- 12) eelseisva tegevuse kirjeldamine;
- 13) enese/kaaslase iseloomustamine ning välimuse ja tegevuse kirjeldamine;
- 14) fantaseerib ja jutustab teose juurde ka loo - mis juhtus enne, mis juhtub pärast;
- 15) aheljutustamine.

(5) Lugemise ja kirjutamise esmased oskused:

- 1) mõisted: *häälik*, (*joonis*)*täht* tutvustamine;
- 2) sõnade häälikuline analüüs ja süntees; 2-4-st helilisest häälikust koosnevate sõnade häälimine materialiseerimise abil;
- 3) hääliku olemasolu määramine sõnas; hääliku asukoha määramine sõna algul, sees, lõpus;
- 4) häälikumängud: kahe hääliku liitmine sõnaks, kõlalt lähedaste või häälikupikkuselt erinevate sõnade tähenduse mõistmine;
- 5) sõnaketimängud (eelneva sõna lõpuhäälik on järgneva sõna algushäälikuks).
- 6) kirja eelharjutused, mustrid joonelisel paberil;
- 7) õige kirjutamisasendi õppimine.

(6) Tajude arendamine:

- 1) tähelepanumängud;
- 2) möödunud sündmuste ja tegevuste kirjeldamine mälu järgi;
- 3) lausekasvatusemängud verbaalse mälu arendamiseks;

- 4) õige tähe leidmine tähesarnaste kujundite hulgast.

10.10 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 5-6 aastastel lastel

- (1) Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 5-6-aastane laps:
 - 1) hääldab õigesti kõiki eesti keele häälikuid;
 - 2) kõneleb grammatiliselt õigesti ja kasutab kõnes liitlauseid;
 - 3) oskab määrata küsitud hääliku olemasolu sõnas;
 - 4) tunneb ja määrab sõna algus- ja lõpuhääliku;
 - 5) jutustab sündmustest oma elus, pildil või etteantud teemal;
 - 6) tunneb ja kirjutab mõningaid tähti ja oma nime;
 - 7) osaleb aktiivselt kirjanduspala arutelul.

10.11 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 6-7 aastastel lastel

- (1) Häälamine:
 - 1) grammatiliselt keeruliste sõnade õige hääldamine;
 - 2) võõrhäälikute (f, š) õigesti hääldamine tuttavates sõnades;
 - 3) kõnelemine selgelt ja arusaadavalt;
 - 4) riimuvate sõnade leidmine kõnes ja tekstis.
- (2) Sõnavara:
 - 1) sünonüümide ja antonüümide kasutamine kõnes;
 - 2) mitmetähenduslike sõnadega tutvumine;
 - 3) liitsõnade moodustamine pildi ja sõnakaardi järgi;
 - 4) järgarvsõnade moodustamine põhjarvsõnade järgi;
 - 5) aja- ja ruumimõistete kasutamine kõnes;
 - 6) samatüveliste (nt joonistus, jooneline) sõnade tähenduste erinevuse mõistmine.
- (3) Grammatika:
 - 1) kõikide käändevormide õige kasutamine ainsuses ja mitmuses;
 - 2) liitlause õige kasutamine.
- (4) Kuulamine, suhtlemine ja jutustamine:
 - 1) jutustamine teema ja kogemuste järgi ning nähtu ja kuuldu põhjal;
 - 2) loovjutukeste koostamine individuaalselt ja kollektiivselt, teksti laiendamine täiskasvanu juhendamisel;
 - 3) erinevate suhtlemisstrateegiatega valimine vastavalt vestluspartnerile;
 - 4) põhjus-tagajärg seoste väljatoomine, sündmuste järgnevuse kirjeldamine ja tegelaste käitumise analüüsimine;
 - 5) oma tegevusplaanidest rääkimine;
 - 6) loogilise ülesehitusega jutukeste koostamine;
 - 7) nalja ja kaudsete ütluste mõistmine ning kasutamine suhtlemisel;
 - 8) kaaslaste tegevuse suunamine kõnega, kaaslaste tegevusele hinnangu andmine;
 - 9) sündmuste kirjeldamine enda ja teiste positsioonidelt;

- 10) muistendite, tekkelugude ja naljanditega tutvumine;
 - 11) õpetaja alustatud vanasõnadele lõpu mõtlemine;
 - 12) vajaliku info (reklaam, kuulsused jm) leidmine meediaväljaannetest;
 - 13) ühe ja sama jutu erinevad illustratsioonid.
- (5) Lugemise ja kirjutamise esmased oskused:
- 1) häälikuanalüüs sõnas: häälikute olemasolu, arv, asukoht ja järjekord sõnas; häälikute pikkus sõnas (I ja III välte täishäälikute ja suluta kaashäälikute võrdlev hääldamine);
 - 2) mõisted: *sõna, lause*;
 - 3) 1-3-silbiliste sõnade häälimine;
 - 4) järgneva ja eelneva hääliku määramine;
 - 5) tähtedest sõnade ja sõnadest lausete moodustamine, lause jaotamine sõnadeks;
 - 6) tähtede kokku lugemine silbiks ja sõnaks, sõnade ja lausete tähenduse mõistmine;
 - 7) lause alguse ja lõpu leidmine; kirjavahemärgid: . ? !;
 - 8) kirja eelharjutused, mustrid ruudulisel ja joonelisel paberil, joonistähete kirjutamine;
 - 9) sõna- ja lausemängud;
 - 10) huvi tundmine teatmeteoste kui teadmiste allika vastu;
 - 11) mõistekaartide, sõnapilvede, diagrammide jm koostamine ning ristsõnade lahendamine.

10.12 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 6-7 aastastel lastel

- (1) Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6-7 aastane laps:
- 1) teab ja kasutab keele põhisõnavara ning mõistab sõnade tähendust;
 - 2) hääldab kõnes ja etteõeldu kordamisel õigesti kõiki eesti keele häälikuid ja häälikühendeid;
 - 3) oskab häälikuanalüüsi;
 - 4) tunneb ja kirjutab õpitud tähti;
 - 5) kirjutab 1-2-silbilisi sõnu õigesti järjestatud ühekordsete tähtedega;
 - 6) loeb kokku 1-2-silbilisi sõnu ja lauseid, mõistab nende tähendust;
 - 7) oskab suhelda erinevates situatsioonides ja erinevate inimestega;
 - 8) mõistab ja oskab õiges järjekorras edasi anda kogetut, nähtut ja kuuldut;
 - 9) mõtleb välja jutte, teab peast luuletusi, vanasõnu ja mõistatusi.

11. Valdkond Eesti keel kui teine keel

11.1 Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid

- (1) Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:
- 1) soovib ja julgeb eesti keeles suhelda nii eakaaslastega kui ka täiskasvanutega;
 - 2) tunneb ära ja saab aru eestikeelsetest sõnadest ning lihtsamatest väljenditest;
 - 3) kasutab lihtsamaid eestikeelseid sõnu ja väljendeid igapäevases suhtlemises;
 - 4) osaleb aktiivselt vestlustes;
 - 5) oskab eesti keeles laulda mõnda laulu ja teab lihtsamaid luuletusi.

11.2 Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine

- (1) Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) rühma tegevuses peetakse oluliseks eesti keelt kuulata ja omandada keeleoskus tegevuste käigus, kus sõnalist suhtlemist toetab kontekst (nt ümbritsevad esemed jmt);
- 2) pööratakse erilist tähelepanu erinevate meelte kaasamisele ja näitlikustamisele: kasutatakse miimikat, kehakeelt, žeste, intonatsiooni, muusikat, rütmi ja mitmesuguseid näitlikke vahendeid;
- 3) suunatakse last eesti keelt kasutama igapäevategevustes ning suhtlemisel, luuakse selleks lapsi huvitavaid olukordi, sh väljaspool lasteaeda;
- 4) korratakse õpitut erinevates kontekstides ja suhtlussituatsioonides, keeleõpet seotakse teiste tegevustega – liikumine, laulmine, käeline tegevus, vaatlemine jm;
- 5) vestlusteemade valimisel lähtutakse lapse kogemustest, samateemalistest vestlustest rühmas või kodus (emakeeles);
- 6) valitakse mitmekesiseid, pildirikkaid ja lihtsama keelega raamatuid ettelugemiseks ja ühiseks lugemiseks;
- 7) rõhutatakse õige kõne mudelite kasutamist ning osutatakse vigadele delikaatselt, sõna või fraasi korrektsena korrates.

11.4 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu kuni 4-aastastel lastel

(1) Kuulamine:

- 1) tutvumis- ja teretusmängud;
- 2) igapäevatoimingute ja -tegevuste sõnaline kirjeldamine;
- 3) kirjanduspalad ja luuletused, nende esitamine piltide, aplikatsioonide või lavastusvahendite kaudu;
- 4) õppemängud sõnavara laiendamiseks;
- 5) lastelaulud.

(2) Kõnelemine:

- 1) pildi ja eseme abil sõnavara laiendamine;
- 2) eestikeelse kõne jäljendamine, matkimismängud;
- 3) küsimuste esitamine.

11.5 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused kuni 4 aastastel lastel

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kuni 4 aastane laps:

- 1) saab aru lihtsamatest korraldustest;
- 2) hakkab kõnes kasutama eestikeelseid sõnu.

11.6 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 4 – 6 aastastel lastel

(1) Kuulamine:

- 1) erineva sisu ja meeleoluga kirjanduspalad;
- 2) lastelaulud;
- 3) õppemängud sõnavara laiendamiseks;

4) igapäevatoimingute ja –tegevuste sõnaline kirjeldamine.

(2) Kõnelemine:

- 1) mitmesugused õppemängud (sõnakordused, värvimängud, meeleolumängud jms);
- 2) jutustamine pildi järgi õpetaja abiga, pildiraamatute vaatamine;
- 3) viisakussõnade: aitäh, palun jt kõnes kasutamine;
- 4) ühislaulmine ja laulumängud;
- 5) pildi järgi jutustamine;
- 6) igapäevategevustest kõnelemine.

(3) Eesti kultuuri tutvustamine:

- 1) osalemine rahvakalendri tähtpäevade tähistamisel;
- 2) kodukoht, selle nimetus, tähtsamad asutused.

11.5 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused kuni 6 aastastel lastel

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kuni 6 aastane laps:

- 1) suudab suhelda eakaaslastega mängides;
- 2) kasutab kõnes tavapäraseid viisakusväljendeid;
- 3) laulab koos kaaslastega eestikeelseid laule;
- 4) tunneb ära ja mõistab õpitud sõnu ja väljendeid ning kasutab neid oma kõnes;
- 5) suudab eesti keeles kirjeldada oma kunstitöid;
- 6) teab tavapärasemaid rahvakalendri tähtpäevi (mardipäev, kadripäev, jõulud, vastlapäev).

11.8 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 6 - 7 aastastel lastel

(1) Kuulamine:

- 1) õppemängud sõnavara laiendamiseks;
- 2) kirjanduspalad, luuletused;
- 3) lastelaulud;
- 4) eakaaslaste kõne, koosmäng.

(2) Kõnelemine:

- 1) suhtlemine vastavalt rühma nädalateemadele;
- 2) küsimustele vastamine;
- 3) jutustamine pildi järgi, kogemuse põhjal;
- 4) oma kunstitöödest jutustamine, neile pealkirja andmine;
- 5) muinasjuttude jutustamine;
- 6) luuletused;
- 7) lastelaulud ja laulumängud;
- 8) liisusalmid, vanasõnad jms;

9) lugema õppimine sõna + pilt meetodil.

(3) Eesti kultuuriga tutvumine:

- 1) Eesti rahvussümboolika;
- 2) rahvakalendri tähtpäevad;
- 3) Eesti kohanimed;
- 4) tuntud eestlased (sportlased, lauljad jms).

11.9 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 6 -7 aastastel lastel

(1) Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6 -7aastane laps:

- 1) mõistab lihtsamat argiteemalist eestikeelset kõnet;
- 2) tunneb ära ja mõistab õpitud sõnu ja väljendeid ning kasutab neid oma kõnes;
- 3) saab aru korraldusest ja toimib vastavalt;
- 4) saab aru lihtsast küsimusest ning vastab sellele õpitud sõnavara piires;
- 5) kasutab kõnes sobivaid viisakusväljendeid;
- 6) teab peast eestikeelseid luuletusi ja laule;
- 7) oskab nimetada oma kodukohta ja mõningaid Eesti kohanimesid, tuntud inimesi.

12. Valdkond Matemaatika

12.1 Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid

(1) Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) õpib orienteeruma ümbritsevate esemete maailmas: märkab ümbritsevate esemete sarnaseid ja erinevaid tunnuseid, rühmitab ja järjestab esemeid erinevate tunnuste alusel, võrdleb esemete hulki, orienteerub ruumis ja tasapinnal;
- 2) mõistab arvu koostist, leiab seoseid arvude vahel, loendab ja fikseerib tulemust arvuga, teab ja reastab numbreid 1-12-ni, liidab ja lahutab 5 piires;
- 3) saab aru pikkusest, massist, mahust, rahalistest väärtustest ja nende seostest igapäeva eluga, teab olulisemaid mõõtühikuid;
- 4) tunneb ja kirjeldab tasapinnalisi kujundeid ring, nelinurk, ristkülik, kolmnurk, ruut ja ruumilisi kujundeid kera ning kuup;
- 5) tunneb lihtsamaid ajamõisteid ning kirjeldab ja järjestab oma igapäevategevusi;
- 6) kasutab matemaatilist kõnekeelt ja oskab ennast väljendada.

12.2 Õppe ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine

(1) Õppe- ja kasvatustöö kavandamisel ja korraldamisel:

- 6) suunatakse last nähtuste ja esemete maailma korrastama, kujundama, selles

- orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemetevahelisi seoseid, leiab esemete erinevusi ja sarnasusi, oskab esemeid järjestada, rühmitada ja loendada;
- 7) harjutatakse last määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ja kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks;
 - 8) seostatakse mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, suunates sealjuures last kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut;
 - 9) suunatakse last ümbritsevat keskkonda matemaatiliselt kirjeldama (arvud, mõõtühikud, ajamõisted, kujundite nimetused jm);
 - 10) toetatakse üldistusteni jõudmist ja mõistete kujundamist – erinevates objektides sarnaste ning erinevate tunnuste ja omaduste vaatlemise, võrdlemise ja kirjeldamise kaudu;
 - 11) kasutatakse õuesõpet.

12.3 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu kuni 3 aastastel lastel

- (1) Hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine:
 - 1) loendamine 2-ni (nt kaks jalga, kaks kätt, kaks kinga jms);
 - 2) mõisted: *üks – palju*;
 - 3) punase, sinise, kollase ja rohelise, musta, valge värvusega tutvumine, esemete sorteerimine värvuste järgi.
- (2) Suurused ja mõõtmine:
 - 1) mõisted *suur – väike*, piltide ja esemete sorteerimine suuruse järgi;
 - 2) orienteerumine ruumis: mõisted *ees, taga, sees*.
- (3) Geomeetrilised kujundid:
 - 1) mõisted *kandiline ja ümmargune*.

12.4 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused kuni 3 aastastel lastel

- (1) Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kuni 3 aastane laps:
 - 1) loendab 2-ni;
 - 2) teab mõisteid *üks* ja *palju*;
 - 3) tunneb punast, sinist, kollast ja rohelist, musta ja valget värvust;
 - 4) sorteerib esemeid värvuste ja suuruste järgi;
 - 5) teab mõisteid *suur* ja *väike*;
 - 6) orienteerub ruumis: teab mõisteid *ees, taga, sees*;
 - 7) teab mõisteid *kandiline* ja *ümmargune*.

12.5 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 3–4 aastastel lastel

- (1) Hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine:
 - 1) õpitud värvuste leidmine ümbruskonnast;
 - 2) roosa värv
 - 3) piltide ja esemete sorteerimine kuju järgi;

- 4) hulk; sarnastest esemetest hulkade moodustamine;
- 5) mõistete *üks* ja *palju* kasutamine ümbritseva kirjeldamisel;
- 6) loendamine 3-ni;
- 7) puslede ja piltmosaiigi kokkupanemine.

(2) Suurused ja mõõtmine:

- 1) mõisted: *pikk – lühike*;
- 2) orienteerumine ruumis: mõisted *all – peal*;
- 3) orienteerumine ajas: mõisted *öö – päev*.

(3) Geomeetrilised kujundid:

- 1) ring ja nelinurk.

12.6 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 3-4 aastastel lastel

(1) Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 3-4aastane laps:

- 1) tunneb värvusi must ja valge;
- 2) leiab ümbruskonnast õpitud värvusi;
- 3) sorteerib pilte ja esemeid kuju järgi;
- 4) moodustab sarnastest esemetest hulki;
- 5) kasutab ümbritseva kirjeldamisel mõisteid *üks* ja *palju*;
- 6) loendab kolmeni;
- 7) oskab mängida reeglitega lauamänge;
- 8) paneb kokku puslesid ja piltmosaiike;
- 9) teab mõisteid *pikk* ja *lühike*;
- 10) orienteerub ruumis: teab mõisteid *all* ja *peal*;
- 11) orienteerub ajas: teab mõisteid *öö* ja *päev*;
- 12) teab mõisteid *ring* ja *nelinurk*.

12.7 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 4-5 aastastel lastel

(1) Hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine:

- 1) põhivärvuste kordamine, uued värvused: pruun, lilla, oranž, hall;
- 2) värvitoonide eristamine: hele – tume;
- 3) mõiste: *hulk*, ühise tunnusega hulk, esemete kuuluvus või mittekuuluvus hulka, hulkade võrdlemine: rohkem – vähem;
- 4) tutvumine numbrita 1-5;
- 5) loendamine 5-ni.

(2) Suurused ja mõõtmine:

- 1) järjestamine, kahe eseme järjestuse määramine: on pikem kui, on lühem kui, on suurem kui, on väiksem kui; kolme eseme järjestuse määramine: väike – suurem – veel suurem, suur – väiksem – veel väiksem;

- 2) mõisted: *kõrge – madal, raske – kerge, lai – kitsas*, esemete võrdlemine suuruse, pikkuse, laiuse, kõrguse, raskuse järgi; esemete võrdlemine mõistete abil: *pikem – lühem – ühepikkused, laiem – kitsam – ühelaiused, suurem – väiksem – ühesuurused, raskem – kergem – üheraskused*;
- 3) orienteerumine ruumis ja tasapinnal: mõisted: *üleval – all, keskel – äärel, kõrval, ees – taga, sees – väljas*; esemete asukoha kirjeldamine teiste esemete suhtes;
- 4) mõistetega *parem – vasak* tutvumine;
- 5) orienteerumine ajas: mõisted: *hommik, lõuna, õhtu, eile, täna, homme*;
- 6) aastaegade nimetustega tutvumine;
- 7) nädalapäevadega tutvumine.

(3) Geomeetrilised kujundid:

- 1) kolmnurk;
- 2) ringi-, nelinurga- ja kolmnurgakujuliste esemete leidmine ümbruskonnast;
- 3) geomeetristest kujunditest pildi koostamine.

12.8 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 4 - 5 aastastel lastel

(1) Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 4-5 aastane laps:

- 1) tunneb värvusi pruun, lilla, oranž, hall;
- 2) eristab heledat ja tumedat värvitooni;
- 3) teab mõistet *hulk*, moodustab ühise tunnusega hulka, määrab esemete kuuluvust või mittekuuluvust hulka, võrdleb hulki: rohkem, vähem;
- 4) loendab 5-ni;
- 5) järjestab kahte eset mõistete *on pikem kui – on lühem kui, on suurem kui – on väiksem kui* abil;
- 6) järjestab kolme eset mõistete *väike – suurem – veel suurem, suur – väiksem – veel väiksem* abil;
- 7) teab mõisteid *kõrge – madal, raske – kerge, lai – kitsas*, võrdleb esemeid mõistete *pikem – lühem – ühepikkused, laiem – kitsam – ühelaiused, suurem – väiksem – ühesuurused, raskem – kergem – üheraskused* abil;
- 8) orienteerub ruumis ja tasapinnal: teab mõisteid *üleval – all, keskel – äärel, kõrval, ees – taga, sees – väljas*;
- 9) kirjeldab esemete asukohta teiste esemete suhtes;
- 10) teab mõisteid *parem ja vasak*;
- 11) orienteerub ajas: teab mõisteid *hommik, lõuna, õhtu, eile, täna, homme*;
- 12) teab aastaegade nimetusi;
- 13) teab nädalapäevade nimetusi;
- 14) tunneb geomeetrilist kujundit kolmnurk;
- 15) leiab ümbruskonnast ringi-, nelinurga- ja kolmnurgakujulisi esemeid;
- 16) koostab geomeetristest kujunditest pildi.

12.9 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 5-6 aastastel lastel

(1) Hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine:

- 1) värvuste tundmise kinnistamine ja värvitoonide nimetuste kasutamine ümbruskonna kirjeldamisel;
 - 2) esemete loendamine hulkades, küsimusele *Mitu on?* vastamine; hulkade võrdsustamine ühe äravõtmise ja juurdepanemise teel; esemete hulkade võrdlemine mõistete *rohkem – vähem – sama palju* abil;
 - 3) loendamine 10-ni;
 - 4) tutvumine numbritega 6-10
 - 5) arvukaardiga tutvumine; esemete loendamine erinevas järjekorras – arv ei muutu; arv kui loendamise tulemus;
 - 6) järgarvudega tutvumine, küsimusele *Mitmes?* vastamine.
- (2) Suurused ja mõõtmine:
- 1) kahe ja kolme eseme järjestuse määramine, mõisted: *paks – peenike, on paksem kui – on peenem kui*; esemete iseloomulike tunnuste (värvus, suurus, pikkus, laius, kõrgus, paksus) kasutamine ümbruskonna kirjeldamisel;
 - 2) kauguste mõõtmine sammudega, mõõtmistulemuse väljendamine arvude abil;
 - 3) orienteerumine ruumis: mõisted *parem – vasak*; ruumis orienteerumine suunavate käskluste järgi;
 - 4) orienteerumine ajas: mõisted *kiire – aeglane, kohe – varsti*; ajamõistete kasutamine igapäevatoimingute kirjeldamisel; küsimustele *Mida millal tegin?, Mida millal teen?* vastamine;
 - 5) nädalapäevade ja aastaegade järgnevus.
- (3) Geomeetrilised kujundid:
- 1) ruut, ristkülik;
 - 2) geomeetriliste kujundite võrdlemine nende külgede arvu ja pikkuse järgi;
 - 3) geomeetriliste kujundite rühmitamine värvuse ja suuruse järgi; ruudukujulise paberi lõikamine kujunditeks, eri suuruse ja värvusega kujunditest mustrite tegemine.

12.10 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 5-6 aastasel lastel

- (1) Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 5-6 aastane laps:
- 1) kasutab värvuste nimetusi ümbruskonna kirjeldamisel;
 - 2) loendab hulkades esemeid;
 - 3) võrdsustab ja võrdleb hulki;
 - 4) loendab 10-ni;
 - 5) loendab esemeid erinevas järjekorras;
 - 6) vastab küsimusele *Mitmes?*
 - 7) määrab kahe ja kolme eseme järjestust mõistete *paks – peenike, on paksem kui – on peenem kui* abil;
 - 8) kasutab esemete iseloomulikke tunnuseid ümbruskonna kirjeldamisel;
 - 9) mõõdab kaugusi sammudega ja väljendab mõõtmistulemust arvude abil;
 - 10) orienteerub ruumis suunavate käskluste järgi, kasutab mõisteid *parem, vasak*;
 - 11) orienteerub ajas, kasutab mõisteid *kiire, aeglane, kohe, varsti* igapäevatoimingute kirjeldamisel, vastab küsimustele *Mida millal tegin?, Mida millal teen?*;
 - 12) teab nädalapäevade ja aastaegade nimetusi ja järgnevust;

- 13) tunneb geomeetrilist kujundit ruut ja ristkülik;
- 14) võrdleb geomeetrilisi kujundeid ring, nelinurk, kolmnurk ja nende külgede arvu ning pikkust;
- 15) rühmitab geomeetrilisi kujundeid värvuse ja suuruse järgi, lõikab paberit kujunditeks, teeb eri suuruse ja värvusega kujunditest mustreid.

12.11 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 6-7 aastastel lastel

- (1) Hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine:
 - 1) paaride moodustamine;
 - 2) hulkade moodustamine kasvavas ja kahanevas järjekorras, mõisted: *viimane*, *eelviimane*, *mitmes*;
 - 3) seosed: ühe, kahe, kolme võrra suurem, ühe, kahe, kolme võrra väiksem, rohkem, vähem, võrdselt;
 - 4) liitmine ja lahutamine 5 piires;
 - 5) matemaatilised tehtmärgid: +, -, = ;
 - 6) loendamine 12-ni, numbrite ja numbrimärkide 1-12 reastamine ja kirjutamine;
 - 7) matemaatiliste jutukeste (tekstülesanded) koostamine etteantud hulga järgi.
- (2) Suurused ja mõõtmine:
 - 1) pikkusmõõtudega sentimeeter, meeter, kilomeeter, massimõõtudega gramm, kilogramm ja mahumõõduga liiter tutvumine, nende kasutamine mängudes;
 - 2) rahaühikud euro, sent;
 - 3) pikkuse, laiuse ja kõrguse mõõtmine kokkulepitud mõõduga (nt pulk, nõör, samm, joonlaud);
 - 4) orienteerumine ruumis ja tasapinnal: mängunupu asukoht, ruudulisel ja joonelisel paberil mustrite tegemine, liikumine suunavate käskluste järgi;
 - 5) orienteerumine ajas: mõisted *hiljem – varem*, *noorem – vanem*;
 - 6) kella tundmine täis- ja pooltundides, kella kasutamine päevakava koostamisel; ajaühikud aasta, kuu, nädal, päev, tund, minut;
 - 7) kuude nimetused ja järjekord; vanus, sünniaeg (kuupäev, kuu);
 - 8) seoste leidmine asjade ja olukordade vahel, terviku tunnetamine.
- (3) Geomeetrilised kujundid:
 - 1) ruumilised kujundid: kera, kuup, nende võrdlemine tasapinnaliste kujunditega, rühmitamine ja leidmine ümbruskonnast;
 - 2) geomeetriliste kujundite rühmitamine mitme tunnuse järgi;
 - 3) tasapinnaliste kujundite joonistamine ja värvimine.

12.12 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 6–7 aastastel lastel

- (1) Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6-7 aastane laps:
 - 1) moodustab paare;
 - 2) tunneb arvu koostist;
 - 3) määrab esemete hulga ühiseid tunnuseid ja jaotab esemeid kahe erineva tunnuse

alusel;

- 4) moodustab samaväärseid hulki; võrdleb hulki, kasutades mõisteid *rohkem, vähem, võrdselt*;
- 5) tunneb mõisteid *esimene* ja *viimane*;
- 6) loendab 12-ni; teab arvude 1-12 järjestust;
- 7) liidab ja lahutab 5 piires, tunneb tehtmärke +, -, = ;
- 8) tunneb numbrimärke 1-12, oskab neid reastada ning kirjutada;
- 9) suudab koostada matemaatilisi jutukehi etteantud hulga järgi;
- 10) teab enamkasutatavate mõõtühikute nimetusi: meeter, sentimeeter, liiter, kilogramm, gramm ja teab, kus neid igapäevaelus kasutatakse;
- 11) teab rahaühikuid: euro, sent;
- 12) oskab pikkust, laiust ja kõrgust mõõta kokkulepitud mõõduga (nt pulk, nöör, samm, joonlaud);
- 13) kirjeldab enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteerub ruumis, õuealal ja paberil;
- 14) oskab orienteeruda ajas, teab ajaühikuid: aasta, kuu, nädal, päev, tund, minut;
- 15) oskab öelda kella täistundides;
- 16) teab kuude nimetusi ja järjekorda;
- 17) oskab leida asjadevahelisi seoseid, tunnetab tervikut;
- 18) tunneb ja nimetab ringi, kolmnurka, ristkülikut, ruutu, kera ja kuupi, kirjeldab neid kujundeid.

13. Valdkond *Kunst*

13.1 Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid

- (1) Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:
 - 1) tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
 - 2) kujutab isikupäraselt ümbritsevaid esemeid, sündmusi ja oma kujutlusmaailma;
 - 3) vaatleb, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ja tarbeesemeid;
 - 4) tutvub kujutavas tegevuses kasutatavate vahenditega, õpib nende käsitlemist ja korrastamist ning materjali säästlikku kasutamist;
 - 5) saab algteadmisi kompositsioonist ja värvusõpetusest;
 - 6) tutvub eesti rahvakunstiga: erinevast materjalist rahvakunstiesemetega, rahvusliku ornamendiga ja värvuskooskõlaga.

13.2 Õppe- ja kasvatustegevuse korraldamine ja kavandamine

- (1) Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:
 - 1) antakse lapsele võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahuolu ning väljendada oma maailmanägemist;
 - 2) suunatakse last vaatlema ning vaatlustel tehtud tähelepanekuid oma töödes kasutama;
 - 3) kasutatakse teemasse sisse elamiseks mängu, muusikat, jutu lugemist jne;
 - 4) arvestatakse, et lapse jaoks on oluline teha katsetusi ning avastusi, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele, omandatud oskusi rakendada ja kombineerida;

- 5) julgustatakse last kasutama ja katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutatakse lapse kujutlus- ja algatusvõimet;
- 6) viiakse kunstitegevusi läbi ka õues, samuti kasutatakse kunstitegevust teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuste osana;
- 7) suunatakse last tehtut analüüsima, selgitama, miks ta kujutas esemeid või nähtusi just sellisel viisil, milliseid materjale ja tehnikaid kasutas ning kuidas tööga rahule jäi.

13.3 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu kuni 3 aastastel lastel

(1) Kujutamine ja väljendamine:

- 1) kollase, punase, sinise, rohelise, musta ja valge värvuse tundmine, juhendamise abil konkreetset värvi eseme leidmine teiste esemete hulgast;
- 2) tuttavate asjade, nähtuste ja lähedaste inimeste kujutamine ning kujutatu nimetamine;
- 3) rõõmu tundmine erinevate vormide loomisest.

(2) Kujundamine:

- 1) maapinnale, liivale, lumele kritseldamine ka väljaspool kunstitegevust;
- 2) mitmesuguste etteantud ruumiliste ja tasapinnaliste esemete kaunistamine.

(3) Voolimine:

- 1) mäng voolimismaterjalidega;
- 2) voolingute ja esemete vahel sarnasuste otsimine ja leidmine;
- 3) voolimisvõtete õppimine – tükeldamine, peopesade vahel ja alusel rullimine (piklikuks vormiks) ja veeretamine (ümarvormiks).

(4) Joonistamine, maalimine:

- 1) piltide ja esemete üksikasjalik vaatlemine;
- 2) joonistamine ja maalimine paberilehe piires;
- 3) õige pintsl- ja pliiatsihoiu ning värvide kasutamise õppimine;
- 4) kriipsude, joonte, täppide ja ringide tegema õppimine;
- 5) kollase, punase, sinise, rohelise, valge, musta värvi kasutamine.

(5) Kleepetöö, meisterdamine:

- 1) kleepetöö vahenditega tutvumine ja nende kasutama õppimine;
- 2) väljalõigatud paberi liimiga katmine, kujundite alusele asetamine ja kinni surumine;
- 3) paberi käristamine ja kortsutamine
- 4) kääridega lõikamise harjutamine.

(6) Eritehnikad:

- 1) käe- ja näputrükk;
- 2) templitrükk;
- 3) kuulitrükk;
- 4) svammitrükk;
- 5) naturaaltükk.

Kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteosest, kunstist:

- 1) suunavate küsimuste abil piltidelt ja illustratsioonidelt tuttavate esemete leidmine ning nimetamine;
- 2) piltide, näidistööde, raamatuillustratsioonide vaatlemine.

13.4 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused kuni 3 aastastel lastel

(1) Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kuni 3aastane laps tunneb rõõmu tegutsemisest kunstivahenditega ja ei karda neid.

13.5 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 3-4 aastastel lastel

(1) Kujutamine ja väljendamine:

- 1) tuttavate objektide ja nähtuste kujutamine oma sümbolite abil;
- 2) esemetele ja nähtustele iseloomulike värvuste kirjeldamine ja kujutamine.

(2) Kujundamine:

- 1) tasapinnaliste esemete valmis kujunditega kaunistamine;
- 2) valmivale esemele iseloomulike detailide lisamine suunamisel;
- 3) mängudes ja vabas tegevuses lihtsate mustrite koostamine.

(3) Voolimine:

- 1) voolimismaterjali sõrmede vahel ja alusel lapikuks vajutamine;
- 2) voolingusse aukude vajutamine voolimispulga ja sõrmede abil;
- 3) voolingute ilmestamine erinevast materjalist detailide lisamisega;
- 4) erinevate vormide (liiva-, piparkoogivormid ja rull) kasutamine.

(4) Joonistamine, maalimine:

- 1) pintsli hoolduse õppimine (loputamine, kuivama panek);
- 2) kandiliste ja ümmarguste kinnisvormide joonistamine ja maalimine;
- 3) roosa värvi kasutamine;
- 4) värvide leidmine looduses.

(5) Kleepetöö, meisterdamine:

- 1) kleepetöö vahendite kasutamine;
- 2) pildi ladumine kujunditest;
- 3) lühikeste sisselõigete tegemine ja riba tükeldamine kääridega;
- 4) paberist tükikeste rebimine.

(6) Eritehnikad:

- 1) penoplastitrükk;
- 2) kliistrimaal;
- 3) kollaaž;
- 4) frotaaž;
- 5) kiletrükk;
- 6) akvarell ja sool.

- (7) Kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteosest, kunstist:
- 1) suunavate küsimuste abil oma töö kirjeldamine;
 - 2) põhjendamine, miks töö või pilt meeldib.

13.6 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 3-4 aastastel lastel

- (1) Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 3-4aastane laps
- 1) kujutab tuttavaid objekte ja nähtusi oma sümbolite abil;
 - 2) oskab kaunistada tasapinnalisi ja ruumilisi esemeid valmis kujunditega;
 - 3) rullib ja veeretab voolimismaterjale, teeb sõrme või voolimispulgaga jäljendeid;
 - 4) oskab hoida värve puhtana (peseb pintslit);
 - 5) tunneb ja leiab ümbritsevast keskkonnast õpitud värve;
 - 6) tunneb liimimisvõtteid, liimib alusel;
 - 7) rebib paberit;
 - 8) oskab kasutada õpitud eritehnikaid.

13.7 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 4-5 aastastel lastel

- (1) Kujutamine ja väljendamine:
- 1) tuttavate objektide kujutamine lihtsate, kuid ka teistele äratuntavate skeemidena;
 - 2) iseseisvalt ümbruskonnast värvide leidmine, neile osutamine ja nende nimetamine.
- (2) Kujundamine:
- 1) lihtsatest elementidest mustriribade koostamine esemete kaunistamiseks;
 - 2) kunstimotiivi valimine ja juhendamisel selle kandmine omavalitud kohale esemel.
- (3) Voolimine;
- 1) silindrilise vormi teisendamine kooniliseks;
 - 2) õõnesvormide voolimine kerast, silindrist ja kettast;
 - 3) väikeste detailide väljapigistamine põhivormist;
 - 4) voolingu ilmestamine voolimispulga jms abil;
 - 5) eseme voolimine ühest tükist;
 - 6) erinevast materjalist jäljendi võtmine.
- (4) Joonistamine, maalimine:
- 1) erineva kuju ja jämedusega pintslite kasutamine;
 - 2) kujutluse loomine mustrist, lihtsamate mustrite koostamine;
 - 3) värvide segamine;
 - 4) pruuni, oranži, lilla ja halli värvi tundmine ja kasutamine;
 - 5) looduslike objektide kujutamine loodusest leitud värvidega õpetaja juhendamisel.
- (5) Kleepetöö, meisterdamine:
- 1) ruudust kolmnurkade ja ristkülikust ruutude lõikamine;
 - 2) ristküliku ja ruudu pooleks/ neljaks voltimine;
 - 3) loodusliku materjali ühendamine plastiliiniga;

- 4) käärde pidurdamine, nurkade ümardamine;
- 5) lihtsama kujundi lõikamine mööda etteantud joont.

(6) Eritehnikad:

- 1) seebimaal;
- 2) seebimullitrükk;
- 3) trükkimine (looduslik materjal);
- 4) vitraaž;
- 5) õlipastell ja õli;
- 6) soolainamaal;
- 7) puhumistehnika ;
- 8) viltpliiats ja vihm, lumi või vesi.

(7) Kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteosest, kunstist:

- 1) kunstitöö vaatlemisel suunavatele küsimustele vastamine;
- 2) jutustamine sellest, mida on kujutanud oma töödel ja loetlemine, milliseid materjale on kasutanud töö valmimiseks.

13.8 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 4-5 aastastel lastel

(1) Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 4-5 aastane laps

- 1) oskab kujutada tuttavaid objekte ka teistele äratuntavate skeemidena;
- 2) koostab erinevatest lihtsatest elementidest mustriribasid;
- 3) voolib kerast õõnesvorme; ilmestab voolingut voolimispulga abil;
- 4) segab värve uute toonide saamiseks;
- 5) kasutab erineva kuju ja jämedusega pintsleid;
- 6) oskab kääridega lõigata (ka kontuuri järgi) ja pidurdada;
- 7) oskab lõigata geomeetrilisi kujundeid;
- 8) oskab voltida (paberi pooleks, neljaks);
- 9) oskab kasutada õpitud eritehnikaid.

13.9 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 5-6 aastastel lastel

(1) Kujutamine ja väljendamine:

- 1) sobiva taustatooni valimine meeleolust, aastaegadest jm kujutavast lähtuvalt;
- 2) pildi meeleolu edasiandmine, kasutades seni omandatud tehnilisi võtteid;
- 3) värvide hele-tumestamine.

(2) Kujundamine:

- 1) loodusliku materjali kasutamine koos tehnikuga;
- 2) lihtsa mustri kujundamine väikestest detailidest;
- 3) mustri rütmi märkamine ja mustri moodustamise jätkamine;
- 4) lihtsamate eesti rahvusmotiivide – triibud, lillornament – kirjeldamine ja kasutamine.

(3) Voolimine:

- 1) õõnesvormi servade tasandamine, silumine;

- 2) õõnesvormide voolimine spiraalselt;
 - 3) voolingu detailide ühendamine, ühenduskoha silumine;
 - 4) lihtsamate lindude ja loomade voolimine;
 - 5) ehisvoolimine.
- (4) Joonistamine, maalimine:
- 1) loodusobjektide ja esemete kujutamine natuuri järgi;
 - 2) esemete detailsem kujutamine värvis, vormis ja proportsioonis;
 - 3) mustrite loomine: motiivide kordumine, vaheldumine, sümmeetria;
 - 4) rahvusliku ornamentikaga tutvumine;
 - 5) mustri koostamine ruudu- ja ringikujulisele paberile, silma järgi keskkoha leidmine;
 - 6) lilla värvi tundma õppimine, roheline, lilla ja oranži segamine;
 - 7) iseseisvalt loodusest värvide leidmine ja kasutamine.
- (5) Kleepetöö, meisterdamine:
- 1) ribad ja suuremate ümarvormide rebimine;
 - 2) kokku volditud paberist ovaalsete ja ümmarguse vormiga kujundite lõikamine nurkade ümardamise teel;
 - 3) sümmeetrilised lõiked;
 - 4) looduslikust materjalist ornamentide ja figuuride kleepimine;
 - 5) lihtsamate esemete voltimine;
 - 6) loodusliku materjali ühendamine tikkude ja puuokstega;
 - 7) naaskli käsitsemine;
 - 8) põimimine;
 - 9) papi õmblemine;
 - 10) sõlmimine;
 - 11) jääkmaterjalist meisterdamine.
- (6) Eritehnikad:
- 1) nõõritrükk;
 - 2) sulatamine (akvarell);
 - 3) klaasimaal;
 - 4) kliistrimaal
 - 5) märgviltimine.
- (7) Kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteosest, kunstist:
- 1) oma tööle hinnangu andmine ja oma arvamuse põhjendamine;
 - 2) raamatu illustratsioonide, kunstitööde vaatlemine, nende kohta küsimuste esitamine ja arvamuse avaldamine.

13.10 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 5-6 aastastel lastel

- (1) Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 5-6 aastane laps
- 1) oskab hele-tumestada värve ning anda edasi pildi meeleolu;
 - 2) märkab mustri rütmi ja suudab jätkata mustri moodustamist;
 - 3) ühendab ja silub voolingu detaile;

- 4) oskab voolida lihtsamaid linde ja loomi;
- 5) kujutab natuurile sarnaseid esemeid;
- 6) loob ja koostab mustreid;
- 7) voldib lihtsamaid esemeid;
- 8) oskab käsitseda naasklit ja nõela;
- 9) oskab kasutada õpitud eritehnikaid.

13.11 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 6-7 aastastel lastel

- (1) Kujutamine ja väljendamine:
 - 1) objektide kujutamine erinevates vaadetes;
 - 2) oma töö õige tähtsama osa rõhutamine värvi, suuruse või asukoha abil;
 - 3) ümbritsevate objektide juures näha olevate erinevate värvitoonide märkamine ja nimetamine;
 - 4) objektide pikkuse ja laiuse ning mõningal määral nendevahelise kauguse arvestamine nende kujutamisel.
- (2) Kujundamine:
 - 1) kaunistusmotiivi või mustri kujundamine, arvestades kaunistatavat eset;
 - 2) omavalmistatud eseme otstarbe selgitamine ja oma valikut põhjendades sellele sobiva koha nimetamine;
 - 3) tähtpäevaga seotud peolaua ja ruumi kujundamises osalemine.
- (3) Voolimine:
 - 1) voolimine natuuri järgi;
 - 2) inimese voolimine ühest tükist, kujutamine tegevuses;
 - 3) voolingu pinna kujundamine voolimispulga abil;
 - 4) voolingu kaunistamine reljeefse mustri (nt rahvuslik ornamentika, naturaaltrükk – viljapead, oksad, marjad jm);
 - 5) ehete valmistamine erinevatest materjalidest (nt erinevad savid, plastiliinid, vahad, cernit-mass).
- (4) Joonistamine, maalimine:
 - 1) esemete kujutamine mälu, fantaasia ja kirjelduste järgi;
 - 2) mitmesuguste liiklusvahendite ja ehitiste kujutamine;
 - 3) looduspiltide kujutamine vastavalt aastaajale;
 - 4) rahvusliku, geomeetrilise ja loodusliku ornamendi alusel mustri koostamine;
 - 5) värvide toonimine – heledad ja tumedad toonid;
 - 6) mängud värvidega (nt värvide segamine kirjaklambritega, erinevad värviveed, värvid käivad üksteisel külas jms);
 - 7) loodusest leitud värvidega joonistamine.
- (5) Kleepetöö, meisterdamine:
 - 1) sik-sak ja lainelised lõiked;
 - 2) väljalõiked kokkumurtud paberist ja ridavoltlõige;
 - 3) ruumilised pildid (poolitatud ringid, ovaalid, kolmnurgad)
 - 4) paberi koolutamine, kurrutamine, rullimine, soonimine;

- 5) meisterdamine jääkmaterjalist;
- 6) telgedel kudumine, õmblemine, nõobi õmblemine, tikkimine;
- 7) puutöö;
- 8) punumine;
- 9) küünalde valmistamine/kaunistamine;
- 10) lihtsamate esemete voltimine ettenäitamise järgi.

(6) Eritehnikad:

- 1) siidimaal;
- 2) vahakriibe;
- 3) kilemaal.
- 4) söejoonistus.

(7) Kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteosest, kunstist:

- 1) teoseid vaadeldes ja kirjeldades märkab detaile, värve, meeleolu,
- 2) annab oma tööle, näidistööle jt kunstiga seotud objektidele hinnanguid skaalal meeldib-ei meeldi, põhjendades suunamisel oma arvamust;

13.12 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 6 -7 aastastel lastel

(1) Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6-7aastane laps:

- 1) oskab märgata ilu enda ümber ja seda kunstis edasi anda;
- 2) oskab ja tahab käsitseda töömaterjale, vahendeid, tehnikaid loominguliseks eneseväljenduseks;
- 3) oskab kujutada loodust ja lihtsaid figuure ka natuuri järgi;
- 4) tunneb lihtsamaid voltimisvõtteid;
- 5) loob esemeid erinevaid tehnikaid ja materjale kasutades ning räägib nende otstarbest;
- 6) kujutab inimesi neile iseloomulike tunnuste kaudu;
- 7) väljendab joonistades, maalides, voolides ja meisterdades meeleolusid ja fantaasiaid;
- 8) kirjeldab kunstiteoseid, nende värve ja meeleolu.

14. Valdkond Liikumine

14.1 Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid

(1) Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tahab liikuda ja tunneb rõõmu liikumisest;
- 2) tegutseb võimalikult palju õues;
- 3) suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
- 4) tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas;
- 5) mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele;
- 6) järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

14.2 Õppe- ja kasvatustegevuse korraldamine ja kavandamine

(1) Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) arvestatakse, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumisosavus ja teised liikumisvõimed (vastupidavus, jõud, kiirus, painduvus) kujunevad ja arenevad tegevusi regulaarselt korrates;
- 2) suunatakse last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslastega arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema;
- 3) mitmekesistatakse põhiliikumiste, koordineerimise, rühi, tasakaalu, liikumisvõime ja peenmotoorika arendamist;
- 4) viiakse liikumistegevusi läbi võimalikult palju õues;
- 5) kasutatakse liikumist lõimiva tegevusena ka teistes õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades;
- 6) tugevdatakse lapse füüsilist ja vaimset tervist ning äratatakse huvi aktiivse liikumise, sportimise vastu.

14.3 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu kuni 3 aastastel lastel

(1) Ohutus:

- 1) ohutu liikumine õpetaja juhendamisel.

(2) Põhiliikumised:

- 1) õpetaja juurde kogunemine vabalt ja märguande peale;
- 2) kõnd ja jooks läbisegi;
- 3) kõnd ja jooks õpetaja järel;
- 4) hüplemine paigal, rõngasse, üle nööri;
- 5) roomamine vabalt ja toengpõlvituses;
- 6) roomamine takistuste alt ja üle;
- 7) veeretamine kahe käega ette ja teineteisele;
- 8) viskamine endast eemale;
- 9) ettenäidatud harjutuste matkimine;
- 10) üldarendavad harjutused erinevate vahenditega (nt pallid, rätikud, herne-/viljakotid, nöörid, langevari).

(3) Liikumismängud:

- 1) õpetajaga kõnni- ja jooksumängude mängimine.

14.4 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused kuni 3 aastastel lastel

(1) Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kuni 3 aastane laps:

- 1) tunneb rõõmu liikumisest;
- 2) sooritab ettenäitamisel aktiivselt harjutusi, asendeid, liikumisi;
- 3) säilitab sihi kõnnil ja jooksul;
- 4) roomab takistuste alt, ronib üle takistuste;
- 5) poeb läbi tunneli;
- 6) veeretab ja viskab palli endast eemale ja jookseb sellele järele;
- 7) mängib liikumismänge koos õpetajaga.

14.5 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 3-4 aastastel lastel

(1) Ohutus, hügieen:

- 1) võimlemisriiete iseseisev valimine ja riietumine.

(2) Põhiliikumised:

- 1) ringi moodustamine õpetaja abiga;
- 2) kolonni moodustamine õpetaja abiga;
- 3) kõndimine ja jooksmine läbisegi, ringjoonel, piiratud pinnal, erinevas tempos, peatumistega, ussina;
- 4) paigalt kaugus- ja kõrgushüpe;
- 5) hüppamine batuudil;
- 6) viskamine üle nööri, ühe käega kaugele ja teineteisele; püüdmine;

7) roomamine võimlemispingil;

- 8) ronimine varbseinal;
- 9) tasakaaluharjutused võimlemispingil;
- 10) tasakaaluharjutused herne-/viljakottidega;
- 11) üldarendavate harjutuste sooritamine erinevate vahenditega (pallid, võimlemiskepid ja - rõngad);
- 12) harjutused matil: veeremine.

(3) Liikumismängud:

- 1) matkiva sisuga 1-2 reegluga liikumismängud.

(4) Talvealad:

- 1) kelgu vedamine ja tõukamine;
- 2) kelgutamine mäel.

14.6 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 3-4 aastastel lastel

(1) Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 3-4aastane laps:

- 1) kõnnib ja jookseb ringis;
- 2) sooritab liigutusi vastavalt muusikale erinevas tempos õpetaja juhendamise järgi;
- 3) julgeb batuudil iseseisvalt hüpata;
- 4) ronib iseseisvalt varbseinal;
- 5) säilitab tasakaalu nii võimlemispingil kui ka vähendatud pinnal;
- 6) sooritab harjutusi ettenäitamise ja juhendamise järgi ühtses tempos õpetaja ja kaaslastega;
- 7) mängib matkiva sisuga 1-2 reegluga kõnni- ja jooksumänge;
- 8) sõidab iseseisvalt kelgul mäest alla.

14.7 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 4-5 aastastel lastel

(1) Ohutus:

- 1) sõnalise seletuse järgi harjutuste sooritamine.

(2) Põhiliikumised:

- 1) rivistumine iseseisvalt viirgu;
- 2) kolonni moodustamine õpetaja abiga;
- 3) kõnd ja jook kolonnis: peatustega, ületades takistusi, orientiiride järgi, joonte vahel;
- 4) hüpped üles, maandumisega kükki;
- 5) sügavushüpped, sulghüplemine;
- 6) palli/herne-/viljakoti viskamine üle nööri parema ja vasaku käega;
- 7) palli viskamine vastu vertikaalset märklauda ja maast pörkega püüdmine;
- 8) palli viskamine üles, püüdmine peale maha pörkumist;
- 9) palli veeretamine läbi värava paarilisele ja esemete pihta;
- 10) ronimine varbseinal juurdevõtusammuga kõrvale;
- 11) tasakaal: kõnd joonel/nööril, võimlemispingil
- 12) harjutused matil: selili kägardumine, käte haardega ümber põlvede, veered

(3) Liikumismängud:

- 1) 2-4 reegluga liikumismängud;
- 2) rühma või grupi tegevustes ühise eesmärgi nimel pingutamine;
- 3) maastikumängud.

(4) Talvealad:

- 1) mäest alla kelgutamine lisaülesandega;
- 2) kaaslase vedamine kelgul.

14.8 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 4-5 aastastel lastel

(1) Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 4-5 aastane laps:

- 1) hoiab oma kohta erinevates rivistustes: ringis, viirus, kolonnis;
- 2) kõnnib ja jookseb etteantud tempo järgi;
- 3) kasutab palliga tegutsedes mõlemat kätt;
- 4) sooritab põhiliikumisi kombinatsioonides ja õpitud harjutustes;
- 5) sooritab koordineerimise, tasakaalu ja osavust arendavaid harjutusi;
- 6) matkib täiskasvanut harjutuste sooritamisel;
- 7) mängib 2-4 reegluga liikumismänge.

14.9 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 5-6 aastastel lastel

(1) Ohutus:

- 1) erinevate spordivahendite ohutu kasutamine.

(2) Põhiliikumised:

- 1) joondumine joone järgi õpetaja abiga;
- 2) harvenemine ringjoonel kõrvaletõstetud käte ulatuses õpetaja abiga;
- 3) kõnd edasi-tagasi, kük-kõnd, põlvetõstekõnd, kõnd põia sise- ja välisserval;
- 4) põlve- ja sääretõstejooks;
- 5) hoojooksult hüpe üles, kõrgushüpe;
- 6) palli viskamine paarilisele parema ja vasaku käega;
- 7) palli pörgatamine parema ja vasaku käega;
- 8) roomamine kõhuli ja selili võimlemispingil, kaldlual;
- 9) ronimine varbseinal vahelduva sammuga;
- 10) tasakaal: kõnd võimlemispingil/nööril/joonel mõõtsammudega;
- 11) harjutused matil: veeremine turjale ja tagasi, trel ette

(3) Liikumismängud:

- 1) teatevõistlused;
- 2) enda ja vastasmeeskonna edu tunnustamine.

(4) Talvealad:

- 1) mäest laskumine kahekesi kelgul;
- 2) suusatamine: tasakaal suuskadel, liikumine libisammul.

14.10 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 5-6 aastastel lastel

- (1) Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 5-6 aastane laps:
 - 1) sooritab eakohaselt ja tehniliselt õigesti vahenditega harjutusi;
 - 2) valitseb oma liigutusi koordinaatsiooni ja tasakaalu nõudvate harjutuste täitmisel;
 - 3) kasutab põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängudes;
 - 4) ronib varbseinal vahelduva ja juurdevõtusammuga, lisäülesandega;
 - 5) kohandab oma liigutused etteantud rütmiga;
 - 6) suusatab vahelduva libiseva sammuga;
 - 7) säilitab tasakaalu paigal olles ja liikumisel;
 - 8) orienteerub lasteaia õuealal.

14.11 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 6-7 aastastel lastel

- (1) Ohutus ja enesekontroll:
 - 1) jalgrattasõidu ohutus;
 - 2) käitumine õnnetuse korral;
 - 3) iseseisev tegutsemine lasteaia õuealal.
- (2) Põhiliikumised:
 - 1) rivistumine viirgu pikkuse järgi;
 - 2) joondumine joone ja varvaste järgi;
 - 3) harvenemine viirus ja kolonnis;
 - 4) teatejooksud, pendelteatejooksud, kiirjooks 30m;
 - 5) jooks hoonööri alt;
 - 6) hüppenööri hüppamine;
 - 7) hoojooksuga kaugushüpe;
 - 8) palli söötmine rinnalt, pörkesööt, korvivisked;
 - 9) ronimine redelil üles, laskumine teiselt poolt;
 - 10) harjutused matil: turiseis, trel ette ja trel taha õpetaja abiga ja iseseisvalt
- (3) Liikumismängud:
 - 1) kombineeritud teatevõistlus;
 - 2) iseseisev liikumismängude mängimine;
 - 3) ausa mängu põhimõtted;
 - 4) mängureeglitest kinnipidamine.
- (4) Talvealad:
 - 1) kelguvõistlused;
 - 2) suusatamine: tutvumine erinevate liikumisviisidega suuskadel;

14.12 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 6-7 aastastel lastel

- (1) Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6-7aastane laps:
 - 1) keskendub sihipäraseks kehaliseks tegevuseks;
 - 2) peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutusreeglitest, valides sobivad paigad ja vahendid;

- 3) sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud, rütmilised;
- 4) sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid harjutusi;
- 5) kasutab harjutuste sooritamisel mõlemat kätt, täpsust nõudvas tegevuses domineerivat kätt;
- 6) sooritab üheaegselt kaaslasega rütmiliikumisi;
- 7) liigub vastavalt enda tekitatud rütmile ühtlase ja vahelduva tempoga;
- 8) kasutab liikumisel erinevaid vahendeid;
- 9) oskab sõita kahe rattalise jalgrattaga;
- 10) nimetab erinevaid spordialasid ja teab mõnda Eesti tuntuimat sportlast;
- 11) valitseb oma liigutusi ja kehahoidu harjutuste sooritamisel.

15. Valdkond *Muusika*

15.1 Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest;
- 2) suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale;
- 3) suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu;
- 4) suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi.

Valdkond muusika sisu on:

- 1) laulmine;
- 2) muusika kuulamine;
- 3) muusikalis-rütmiline liikumine;
- 4) pillimäng. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine

15.2 Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) on esikohal emotsionaalne ja aktiivne muusikaalane tegevus;
- 2) kujundatakse ja arendatakse lapse muusikalis-loomingulisi võimeid, samuti kultuurilis-sotsiaalset aktiivsust ning väärtushinnanguid;
- 3) arvestatakse lapse individuaalseid eeldusi ning toetatakse eduelamusele ja tunnustusele;
- 4) kasutatakse muusikat lõimiva tegevusena ka teistes õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades nagu Keel ja kõne, Kunst jne; muusika on igapäevaelu osa, nii argi- kui ka pidulike sündmuste puhul;
- 5) seostatakse üksteisega muusika kuulamine, laulmine, pillimäng, muusikalis-rütmiline liikumine, mängud ja tantsud;
- 6) muusikapalade (laulud, palad muusika kuulamiseks, tantsud ja mängud, pillilood) valikul arvestatakse laste huvidega ning ea- ja jõukohasusega.

15.3 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 3 aastastel lastel

- 1) Huvitub laululisest tegevusest; laulab koos õpetajaga lihtsamaid laule
- 2) Kuulab lühikest muusikapala. Reageerib emotsionaalselt vastavalt muusika iseloomule (plaksutab, kõigutab keha vmt)
- 3) Mängib õpetaja ettenäitamisel kuulnud muusikale kaasa rütmipilli, kehapilli
- 4) Liigub koos õpetajaga vastavalt muusika meeleolule, arvestades pulssi ja meetrumit (näiteks kõnd ja jooks, päkkadel kõnd, ühe ja vaheldumisi kahe jalaga koputamine, keerutamine paarilisega)

15.4 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 4 aastastel lastel

- 1) Laulab peast teistega koos mõningaid rahva- ja lastelaule
- 2) Laulab rühmaga ühtses tempos
- 3) Kuulab laulu ja muusikapala ning väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud kontrastseid meeleolusid liigutuste ja liikumisega
- 4) Mängib ja tunneb kuulamisel tämbri järgi ära õpitud rütmipille, mängib rütmisaateid lasteriimidele ja lauludele. Ansamblimängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega, mängib nendega ühtses tempos
- 5) Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu. Tantsimisel kasutab eakohaseid õpitud tantsuelemente (näiteks põlvvetõstekõnd ja –jooks, liikumine hanereas ja ringis)

15.5 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 5 aastastel lastel

- 1) Laulab loomuliku häälega rühmaga ühtses tempos lihtsamaid õpitud rahva- ja lastelaule
- 2) Tunneb kuulmise järgi ära mõningaid õpitud laule
- 3) Suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada
- 4) Mängib ja tunneb kuulamisel tämbri järgi ära õpitud rütmipille, mängib rütmisaateid lasteriimidele ja lauludele. Ansamblimängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega, mängib nendega ühes tempos
- 5) Liigub vastavalt muusika meeleolule. Väljendab ennast loovalt muusikalis-rütmilise liikumise kaudu

15.6 Õppe- ja kasvatustegevuse sisu 6-7 aastastel lastel

- 1) Laulab ilmekalt eakohaseid rahva- ja lastelaule nii rühmas kui ka üksi
- 2) Eristab kuulmise järgi laulu ja pillimängu
- 3) Kuulatud muusikat iseloomustades kasutab eakohast sõnavara.
- 4) Sooritab tantsuliigutusi sünkroonselt, väljendusrikkalt ja õige kehahoiuga
- 5) Oskab mängida eakohastel rütmi ja meloodiapillidel kaasmänge õpitud lauludele, lasteriimidele ja instrumentaalpaladele
- 6) Mängib pilliansambelis
- 7) Väljendab ennast loovalt liikumise kaudu, toetudes muusikalistele väljendusvahenditele (tempo, dünaamika, register, muusika meeleolu), nt kasutab kül- ja eesgaloppi ning hüpaksammu

16. Valdkond Digipädevused

16.1 Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tutvub lihtsate programmeerimise võtetega mängulisel moel
- 2) tunneb rõõmu robotitega tegutsemisest, oskab õpitud robotika oskusi mängus kasutada
- 3) oskab haridusrobotit eesmärgipäraselt kasutada
- 4) laps saab aru põhjus - tagajärg seosest, oskab otsida roboti käitumisele loogilisi põhjendusi ja oskab oma tegevust kavandada
- 5) saab aru lihtsatest mehaanika põhimõtetest ja tal kasvab huvi reaalvaldkonna vastu

16.2 Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine

Õppe- ja kasvatustöö kavandamisel ja korraldamisel

- 1) kasutatakse integreerimist, lõimimist teiste õppevaldkondade ja -tegevustega, õpitakse tundma lihtsamaid tehnoloogilisi vahendeid ja programme
- 2) suunatakse last tutvuma lihtsate programmeerimise võimaluste ja keskkondadega mänguliste vahendite abil (Bee-bot, Blue-bot, Tale-bot, Matatalab, Qobo hiir, robotigu jms)
- 3) toetatakse last IKT vahendeid (andmete töötlemise, salvestamise ja edastamise tehnilisi vahendeid, meetodeid ja võtteid) turvaliselt kasutama (ohutus, suhtlemine, rakenduste allalaadimine jne)
- 4) suunatakse last looma digitaalset sisu, ennast loominguliselt väljendama kasutades IKT võimalusi (pildid, multimeedia loomine, tekstid).

16.3 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused kuni 3 aastastel lastel

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kuni 3 aastane laps:

- 1) kasutab digi- või robotika seadet õpetajaga koos, loob digitaalset materjali
- 2) juhib lihtsamaid robotikaseadmeid õpetaja juhendamisel
- 3) kasutab digi- ja robotika seadmeid heaperemehelikult
- 4) sisestab õpetaja juhendamisel avastusõppe meetodil põrandarobotile seadme liigutamiseks lihtsamaid käsklusi

16.4 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 3-4 aastastel lastel

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 3-4aastane laps:

- 1) julgeb katsetada digi- ja robotika seadmeid, juhib lihtsamaid robotika seadmeid
- 2) kasutab õpetaja juhendamisel digitehnoloogiat loomingulisel eesmärgil
- 3) teeb digi- või robotikaseadet kasutades või seda rühmakaaslasega jagades koostööd
- 4) teatab täiskasvanule kui seade ei ole töökorras, küsib abi
- 5) teab, et digi- ja robotika seadet on vaja laadida

16.5 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 4-5 aastastel lastel

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 4-5 aastane laps:

- 1) täidab kuni 3 sammulist tegevusjuhust
- 2) mõistab, et ekraanimeedias (multifilmid, reklaamid) kajastatu ei pruugi olla tõsielu
- 3) teab, et internetis ja elus kehtivad sarnased käitumisharjumused
- 4) lülitab digi- ja robotika seadet sisse- ja välja, kasutab ikoone (mängi, paus, edasi nupud). Teab, et tehnoloogia kasutab energiat.
- 5) teeb digivahendite abil või etteantud keskkonnas teistega koostööd, jälgides seejuures kokkulepituid reegleid.

16.6 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 5-6 aastastel lastel

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 5-6 aastane laps:

- 1) avab ja sulgeb mobiilirakenduse, valib sobivad võtmesõnad infootsinguks
- 2) mõistab, et kõik inimesed internetis ei ole heatahtlikud ja hoidub võõrastega suhtlemisest
- 3) teeb nutiseadmega fotosid ja videoklippe, teab kuidas käituda videokõne puhul (mis on sobilik tegevus, mis mitte)
- 4) mõistab, et piiratud aeg ekraani vaatamiseks on tema enda tervise kaitseks
- 5) küsib täiskasvanu abi, kui ekraanil toimuv jääb talle arusaamatuks, tundub ebasobiv või häiriv

16.7 Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused 6-7 aastastel lastel

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6-7 aastane laps:

- 1) salvestab nutiseadmesse digisisu (pilt, video, audio), teab, millist digisisu on sobilik jagada ja kellega
- 2) loob täiskasvanu abiga lihtsa animatsiooni (joonistab digiseadmes pilte, oskab salvestada heli)
- 3) oskab algtasemel programmeerida (Bee-bot, Blue-bot, Tale-bot, Matatalab, Qobo jt liikumist juhtida)
- 4) kasutab loogilist ja loovat mõtlemist, probleemilahendusoskust
- 5) oskab luua hariduslikule robotile lihtsaid liikumistrada, oskab ennustada roboti käitumist ning verbaalselt, arusaadavalt põhjendada roboti liikumist
- 6) tunneb rõõmu loovast tehnoloogia alasest eneseväljendusest
- 7) teab, et tundmatuid programme või rakendusi digiseadmete ei laadita, tundmatutele linkidele ja reklaamidele klikkimine on ohtlik. Teab, et vananenud ja katkine tehnoloogia ei ole olmeprügi.

LISA 1. HEV-lapse toetamine Puhja Pääsusilma lasteaias

Jaotatud viieks etapiks:

1. märkamine
2. planeerimine
3. sekkumine
4. seire
5. tulemuste analüüs

Lühendid:

HEV ümarlaud – haridusliku erivajadusega lapse ümarlaud
 HEVKO – haridusliku erivajadusega laste õppe koordineerija
 IAK – individuaalne arenduskava
 KTK – käitumise tugikava
 ELIIS – lasteaia e-keskkond

MÄRKAMINE		
Lapsevanema tasand		
	Tegevused	Ajakava
Info jagamine	Oma lapse kohta rühma personalile info jagamine	Lasteaeda saabumisel
	Eliis.ee keskkonnas lapse ankeedi täitmine (lisainfo)	
	Kohtumine ja info jagamine erialaspetsialistidega (logopeed, eripedagoog, muusika- ja liikumisõpetaja).	
	Dokumentide jagamine lasteaia HEVKO-ga (nt otsused, rehabilitatsiooniplaan, soovitusel jne)	Lasteaeda saabumisel
Vaatlused	Kodused lapse vaatlused, vajadusel nende ülestähendused	Kokkuleppel
Rühma tasand		
	Tegevused	Ajakava
Info kogumine/lapse arengu jälgimine rühmas	Õpetaja tutvub last puudutava infoga Eliis.ee keskkonnas ja vanema poolt täidetud ankeediga Vaatlused/vaatluspäevik vastavalt vaatlusplaanile Vestlused vanemaga/lapsega	August-september Uued lapsed kahe nädala jooksul/ühe kuu jooksul
Lapse arengu hindamine	Arengu hindamise mäng. Kokkuvõtte koostamine juhtkonnale.	August-september, uued lapsed kahe nädala jooksul/ühe kuu jooksul
Dokumenteerimine	Vaatlused, tähelepanekud ja juhtumikirjeldused dokumenteeritakse ja kogutakse kokku lapse arengumappi	Ühe kuu jooksul
Teavitamine	Saadud info jagamine: - Lapsevanemaga	September

	- HEVKO-ga (jagab infot juhtkonnale, erialaspetsialistidele)	
Erialaspetsialistide tasand (logopeed, eripedagoog)		
	Tegevused	Ajakava
Lapse arengu hindamine	Eripedagoog ja logopeed hindavad kõikide laste arengut Kõnearengu test (logopeed) Strebeleva test (eripedagoog)	August-september või lasteaeda saabumisel.
Info kogumine	Vaatlused rühma keskkonnas	Pidev
Juhtkonna tasand + HEVKO		
	Tegevused	Ajakava
Lisadokumentide jm info jagamine lapse kohta enne lasteaeda tulekut	Tutvumispäeval või ümarlaual vanemate informeerimine sellest, mis on kaasav haridus ja mida tähendab hariduslik erivajadus	September
Info kogumine	Eliis.ee keskkonnas lapse ankeet (lisainfoga tutvumine)	August-september

PLANEERIMINE		
Erivajaduse hindamine, täpsem vajaduste väljaselgitamine, nõustamine		
Lapsevanema tasand		
	Tegevused	Ajakava
Koostöö lasteaiaiga	Koostöö rühma personali ja erialaspetsialistidega (IAK-ga tutvumine, käitumise tugikavaga tutvumine, kokkulepete sõlmimine) Vestlustel osalemine (perevestlus rühma õpetajatega, vajaduspõhine vestlus eripedagoogi ja logopeediga, vestlused HEVKO-ga)	Pidev Oktoober/kokkuleppel
Koostöö teiste asutustega	Vajadusel koos lapsega spetsialistide külastus: Perearst Rajaleidja Keskus Tartu Herbert Masingu kooli Kompetentsikeskus Tartu Emajõe kooli Kompetentsikeskus Tartu Hiie kooli Kompetentsikeskus Tartu Pärli kooli Kompetentsikeskus Tagasiside rühma õpetajatele ja lasteaia HEVKO-le.	Kokkuleppel Pärast spetsialisti külastust
Rühma tasand		
	Tegevused	Ajakava
HEV-lapse	Vajadusel toimuvad ümarlauad rühmadega (osalevad:	Oktoober/November

ümarlaud	rühma meeskond, erialaspetsialistid, HEVKO)	
Tegevuste planeerimine	IAK Käitumise tugikava	Oktoober
Täiendav juhtumipõhine ümarlaud	Juhtumi analüüs Edasine tegevus, eesmärkide seadmine	Vastavalt vajadusele
Erialspetsialisti tasand (logopeed, eripedagoog)		
	Tegevused	Ajakava
HEV-lapse ümarlaud	Ümarlauad toimuvad vastavalt vajadusele rühmadega (osalevad: rühma meeskond, erialaspetsialistid, HEVKO)	Oktoober/November
Täiendav juhtumipõhine ümarlaud	Juhtumianalüüs Edasine tegevus, eesmärkide seadmine	Vastavalt vajadusele
Tegevuste planeerimine	Individuaalse -või grupitegevuse koostamine (kordade arv nädalas, eesmärgid).	September/Oktoober
Koostöö perega	Kohtumine ja vestlus lapsevanemaga lapse tegevusete kooskõlastamiseks Sõlmib lapsevanemaga kirjaliku kokkuleppe teenuse osutamiseks Eliis.ee keskkonnas.	September/Oktoober
Juhtkonna tasand + HEVKO		
	Tegevused	Ajakava
HEV-lapse ümarlaud	HEVKO kutsub kokku kõik vajalikud osapooled ja lepib kokku aja	Oktoober
Täiendav juhtumipõhine ümarlaud	HEVKO kutsub kokku kõik vajalikud osapooled ja lepib kokku aja	Vastavalt vajadusele
Tegevuskava koostamine	HEVKO koostab lapse arengu toetamiseks tegevuskava: - otsustab/lepib kokku, milliseid tugiteenuseid laps lasteaias saab - lepib rühmaga kokku, milliseid meetodeid rühmas kasutatakse	Oktoober
Tugiisik	Lapsevanema nõusoleku küsimine tugiisiku rakendamiseks rühmas Taotlus tugiisiku ametikoha loomiseks Töötaja leidmine	-
Vajadusel rühma töö ümber korraldamine	Tööajakava koostamine, muutmine Tõhustatud toe või eritoe tagamine.	Esimesel võimalusel

Koostöö teiste asutustega	Vajadusel spetsialistide kaasamine väljaspoolt lasteaeda: Rajaleidja Keskus Tartu Herbert Masingu kooli Kompetentsikeskus Tartu Emajõe kooli Kompetentsikeskus Tartu Hiie kooli Kompetentsikeskus Tartu Pärlu kooli Kompetentsikeskus	-
---------------------------	--	---

SEKKUMINE		
Lapse arengu tasemele vastav õpetus, teenustega sidumine		
Lapsevanema tasand		
	Tegevused	Ajakava
Lasteaia ja kodu koostöö	Soovitatud tegevused lapsega kodus (sh logopeedilised harjutused)	-
Tugiteenused väljaspoolt lasteaeda	Näiteks: logopeed, eripedagoog, ujumine, füsioteraapia	Kordade arvu määrab erialaspetsialist või määratakse see vastavalt rehabilitatsiooniplaanile
Rühma tasand		
	Tegevused	Ajakava
Tegevuste rakendamine	Individaalsed tegevused Tegevuste jõukohastamine Rühma keskkonna kohandamine Last uurinud spetsialistide ja/või nõustamiskomisjoni soovitude järgimine Tõhustatud toe ja eritoe tagamine Lapsevanema nõustamine	Pidev
Juhtumi käsitlemine	Valitud meetodite järjepidev rakendamine	Pidev
Enesetäiendamine	Täiendkoolitused Iseseisev enesetäiendamine	Vastavalt koolitusplaanile Pidev
Laste kaasamine	Vestlus rühma lastega Erivajadusega kaaslasesse positiivse hoiaku kujundamine	Pidev
Koostöö perega	Selgitus, teavitus, positiivse hoiaku kujundamine	Pidev
Erialaspetsialisti tasand (logopeed, eripedagoog)		
	Tegevused	Ajakava
Tegevuskava rakendamine	Individaalsed või grupitegevused logopeedi	Pidev

	ja/või eripedagoogi juures Osalemine tegevuste ja keskkonna kohandamise protsessis	
Pere kaasamine, nõustamine	Nõustamine ja soovituselapsevanemale (nt logopeedilised harjutused)	Pidev
Rühma personali nõustamine	Sobivate sekkumismeetodite soovimine ja nende rakendamise õpetamine/nõustamine	Vastavalt vajadusele
Nõustamine	Rühma meeskonna ja tugiisiku nõustamine, juhenamine	Oktoober-november, vajadusel läbivalt õppeaasta jooksul
Töö nähtavaks tegemine	Logopeed ja eripedagoog tutvustavad esimesel vanemate ümarlaul end ja oma tööd	Uute laste esimesel rühma ümarlaul
Juhtkonna tasand + HEVKO		
	Tegevused	Ajakava
Vanemate kaasamine	Info jagamine rühmas toimuvast	-
Vajadusel väljastpoolt maja spetsialistide kaasamine	Rühma vaatlused Rühma meeskonna ja erialaspetsialistide nõustamine juhtumipõhiselt	-
Enesetäienduse/koolituste võimaldamine	Otsib ja võimaldab koolitusi juhtumipõhiselt	-
Koostöö teiste asutustega	Vajadusel kohaliku Lastekaitse teenistuse teavitamine (lapsevanema/lapsevanemate poolt abita jäänud või hädaohtu sattunud lapsest teavitamine)	-
Töö nähtavaks tegemine	HEVKO tutvustab esimesel vanemate ümarlaul end ja oma tööd	Uute laste esimesel rühma ümarlaul

SEIRE		
Lapsevanema tasand		
	Tegevused	Ajakava
Lapse tegevuskava	IAK kokkuvõtte, uued eesmärgid (tutvumine)	Jaanuar
Koostöö rühmaga	Vajadusel vahekokkuvõtte vestlus/ jooksev vestlus, tagasiside IAK-st	Jaanuar-veebuar
Rühma tasand		
	Tegevused	Ajakava
Vahekokkuvõtte	HEV-lapse ümarlaud ja/või juhtumipõhine ümarlaud	Vastavalt vajadusele
Tegevuste planeerimine	IAK/käitumise tugikava üle vaatamine, uute eesmärkide seadmine (Eliis.ee keskkonnas)	Vastavalt vajadusele
Erialspetsialisti tasand (logopeed, eripedagoog)		
	Tegevused	Ajakava

Vahekokkuvõte	HEV-lapse ümarlaud ja/või juhtumipõhine ümarlaud	Vastavalt vajadusele
Tegevuste planeerimine	Aitab koostada: IAK Käitumise tugikava Uute eesmärkide seadmise protsessis osalemine	Vastavalt vajadusele
Juhtkonna tasand + HEVKO		
	Tegevused	Ajakava
Vahekokkuvõte	HEVKO osaleb HEV-lapse ümarlauas ja/või juhtumipõhises ümarlauas	Vastavalt vajadusele

TULEMUSTE ANALÜÜS		
Lapsevanema tasand		
	Tegevused	Ajakava
Laps lahkub lasteaia	Viib arengumapi teise lasteaeda	-
Koolipikendus	Taotluse esitamine ARNO keskkonnas.	Võimaluse korral enne 15. märtsi
Kooli valik	Rajaleidja - nõustamine	Õppeaasta teine poolaasta
Koolivalmiduskaart	Nõustamine/tutvumine	Aprill
Rühma tasand		
	Tegevused	Ajakava
Laps lõpetab lasteaia/laps lahkub lasteaia	Lapse arengumapp antakse lapsele koju kaasa/lapse arengumapp liigub koos lapsega teise lasteaeda	Üks nädal enne lasteaia lõpetamist
Koolipikendus, koolivalik	Joonistustest Iseloomustuse koostamine	Vastavalt vajadusele
Erialaspetsialisti tasand (logopeed, eripedagoog)		
	Tegevused	Ajakava
Laps ei vaja enam tugiteenuseid	Lapsevanema teavitamine Koostab kokkuvõtte	Esimesel võimalusel pärast otsuse langetamist, eelistatud kontaktsuhtlus
Laps lõpetab lasteaia	Koolivalmiduskaardis erialaspetsialisti osa täitmine	Märts-aprill
Juhtkonna tasand + HEVKO		
	Tegevused	Ajakava
Laps lõpetab lasteaia	HEVKO võtab lapsevanema nõusolekul ühendust kooliga, tagamaks lapse sujuvam üleminek lasteaia kooli	Aprill-mai
Laps lahkub lasteaia	HEVKO võtab lapsevanema nõusolekul ühendust uue lasteaia, tagamaks lapse sujuvam kohanemine uues	-

	lasteaias	
Koolipikendus	HEVKO vaatab iseloomustuse üle, allkirjastab ja edastab lapsevanemale	-